

ESPOO, KAUKLAHTI SAKA,

**KAIVAUSKERTOMUS
KAIVAUKSET 2003**



**Georg Haggrén, Johanna Enqvist, Päivi Hakanpää & Jukka Wuorisalo
Museoviraston rakennushistorian osasto**

ARKISTO- JA REKISTERITIEDOT

Tutkimuskohde: Espoo Kauklahti Saka (Suolatori II)
 Peruskartta: 2032 12 Espoo
 Peruskoordinaatit (tutkimusalueen keskipiste):
 pkoo = 6678 000, ikoo = 3367 250 Z = 14-21 m mpy (yhtenäiskoordinaatit)
 X = 75680-75784, Y = 33645-33692, Z = 14-21 m mpy (Espoon kaup.koord.)
 Kortteli: 44021
 Maanomistaja: Espoon seurakuntayhtymä
 Tutkimuksen laatu: Kaivaus
 Kohteen ajoitus: 1200-1900-luku
 Kenttätyönjohtaja: FT Georg Haggrén
 Tutkijat: FM Johanna Enqvist
 FM Päivi Hakanpää
 Fil. yo Jukka Wuorisalo
 Tutkimusapulaiset: Fil. yo. Heini Hämäläinen
 Fil. yo. Ulrika Rosendahl
 Fil. yo. Hanna Suisto
 Fil. yo. Riikka Väisänen
 Fil. yo. Tiina Äikäs
 Tutkimuslaitos: Museovirasto, Rakennushistorian osasto (MV/RHO)
 Kenttätyöaika: 5.5.-27.6.2003
 Tutkitun alueen laajuus: 441 m², josta pohjaan asti kaivettu 250 m².
 Tutkimuskustannukset: 83 900 € Espoon seurakuntayhtymä
 Espoon kaupunginmuseolta oli lisäksi kaksi korkeakouluharjoittelijaa kaivajina
 Esinelöydöt: Kansallismuseon kokoelmat, historiallisen ajan kokoelmat
 KM 2003111:1-1093
 Kansallismuseon kokoelmat, Rahakammio
 KM Rahakammio 2004020:1-2
 Aiemmat löydöt: Kansallismuseon kokoelmat, historiallisen ajan kokoelmat
 KM 2002069:1-449
 Kansallismuseon kokoelmat, Rahakammio
 KM Rahakammio 2002058
 Mustavalkonegatiivit: 125439: 1-209
 Diapositiivit: 125438: 1-185
 Arkistoitu kirjeenvaihto: MV/RHO dnro 481/304/2002
 Alkuperäisen kaivauskertomuksen säilytyspaikka:
 Museovirasto, Rakennushistorian osaston arkisto (MV:RHOA),
 Kulttuuritalo, Sturenkatu 4, PL 169, 00511 Helsinki
 Kaivauskertomuksen kopiot: Museoviraston Arkeologian osaston arkisto, Espoon kaupunginmuseo,
 Espoon seurakuntayhtymä
 Aikaisemmat arkeologiset tutkimukset:
 Keskiaikaisten kylätonttien inventointi 2000, Espoon kaupunginmuseo (EKM)
 Espoo, Kauklahti, Saka. Kaivauskertomus 2002 (MV/RHO/Haggrén&Hakanpää)

**Espoo, Kauklahti, Saka
Georg Haggrén, Johanna Enqvist, Päivi Hakanpää & Jukka Wuorisalo 2003**

Tiivistelmä

Keskiaikaisen kylätontin kaivaus

Espoonjoen alajuoksulla sijaitseva Kauklahti oli keskiaikaisen Espoon vanhimpia ja suurimpia kyliä. Vuonna 2002 tehdyissä koekaivauksissa varmistui, että Kauklahten keskeisimmällä kylätontilla, jossa ovat sijainneet ainakin Juusin, Pellaksen, Sakan, Lillbassin ja Storbassin talot, on yhä keskiaikaisia kulttuurikerroksia ja rakenteita. Tontille rakennetaan Kauklahten uusi seurakuntatalo, joten paikalla tehtiin arkeologinen pelastuskaivaus.

Vuoden 2003 kaivauksissa tutkitulta kylätontilta löytyi ainakin 12 rakennuksen jäännöksiä, joista vanhimmat ajoittuvat noin 1200/1300-luvulle ja nuorimmat ovat olleet käytössä vielä 1900-luvulla. Kylätontin länsiosasta löytyi yksi melko hyvin säilynyt 1300-1400-luvun rakennuksenpohja (Saka 7/2&8/4), jonka alta paljastui sitä vanhemman rakennuksen (Saka 8/6) perustus. Läheisyydessä oli kolmannenkin keskiaikaisen rakennuksen (Saka 8/5&9/1) jäännöksiä sekä hyvin säilynyt uuninperustus, johon liittyi maahan kaivettu tynnyri ja tulensäilytyskuoppa. Kylätontin keskiosista löytyi 1400-1600-luvun lattiakerros (Saka 10/3) ja sitä vanhempia esineettömiä ruumishautoja, joista yksi tutkittiin. Kaivauksissa löytyi mm. 1300-luvun S-brakteaatti sekä keskiaikaista keramiikkaa (matalapolttoista itämerenkeramiikkaa sekä saksalaista protokivisavikeramiikkaa ja kivitavaraa).

SISÄLLYS

	s.
1 JOHDANTO	1
2 KAUKLAHDEN KYLÄ	3
3 TUTKIMUSMENETELMÄT	5
4 KAIVAUSALUEET	7
5 LÖYDÖT	23
6 RAKENNUKSET	30
7 HAUTAUSMAA	32
8 YHTEENVETO	33
LÄHTEET	35

LIITTEET

1. Karttaluettelo
2. Mustavalkonegatiiviluettelo
3. Dialuettelo
- 4a Löytöluettelo (KM 2003111: 1-752)
- 4b Palaneet savet (KM 2003111: 753-1027)
- 4c Luuluettelo (KM 2003111: 1028-1093)
- 4d Rahakammioon talletetut rahat (KM Rahakammio 2004020: 1-2)
5. Palanut savi (myös poistetut)
6. Poistetut luut
7. Yhteysluettelo
- 8a Yhteyskuvaukset ja stratigrafiakaavio. Alue 7.
- 8b Yhteyskuvaukset ja stratigrafiakaavio. Alue 8.
- 8c Yhteyskuvaukset ja stratigrafiakaavio. Alue 9.
- 8d Yhteyskuvaukset ja stratigrafiakaavio. Alue 10.
- 8e Yhteyskuvaukset. Alueet 11-15.
9. Makrofossiilitutkimus

1 JOHDANTO

Espoon Kauklahdessa Suolatori II-korttelin alueella, Sakan ja Pellaksen entisten talojen tontilla tehtiin vuonna 2002 arkeologinen koe- ja pelastuskaivaus. Tutkimukset johtuivat Espoon seurakuntayhtymän uuden seurakuntatalon rakennushankkeesta. Koska paikalla on kiinteäksi muinaisjäännökseksi luokiteltu ja historiallisesti arvokkaaksi katsottu keskiaikainen kylätontti, oli alue tutkittava ennen rakennushankkeen lopullista suunnittelua. Koekaivausten avulla saatiin rajattua muinaisjäännösalue, jota tutkittiin arkeologisin kaivauksin touko-kesäkuussa 2003.

Espoon kaupunginmuseo aloitti 1990-luvun puolivälissä Keskiaika-projektin, jonka yhtenä päätavoitteena oli koota keskiaikaiset kylätontit paikkatietokantaan. Tiedot kylistä koottiin ensimmäisten maakirjojen ja vanhimpien karttojen pohjalta. Kylätontteja paikannettiin lähes 70. Yksi parhaiten säilyneistä tonteista löytyi Kauklahten taajama-alueelta, jossa keskiaikaisen kylän keskeisin tonttialue oli 1970-luvulta asti ollut joutomaana. (Kepsu 1999, Lindholm 2002; EKM: Keskiaikaiset kylät -tietokanta.)

Keskeinen osa Kauklahten vanhaa kylätonttia, mm. Sakan ja Pellaksen talojen paikat, sijaitsee Suolatori II-nimisen korttelin alueella, johon Espoon seurakuntayhtymä on rakentamassa uutta seurakuntataloa. Lillbassin talon tontti on ollut hieman ylempänä samassa mäenrinteessä. Myös Juusin talo on ollut samalla tontilla ennen kuin se on siirretty Espoonjoen eteläpuolelle. Seurakuntatalon rakennustöiden on suunniteltu alkavan syksyllä 2004, rakennuksen arvioitu valmistumisaika on keväällä 2006.

Espoon kaupunginmuseon ja Museoviraston mukaan tontilla epäiltiin olevan muinaismuistolain (295/63) tarkoittamia kiinteitä muinaisjäännöksiä, minkä vuoksi rakennushankkeen katsottiin edellyttävän saman lain 15§:n mukaisia tutkimuksia. Museoviraston rakennushistorian osasto päätti lausunnossaan 20.6.2002 (dnro 481/304/2002), että paikalla on tehtävä arkeologinen koekaivaus, jonka Espoon seurakuntayhtymä tilasi Museoviraston rakennushistorian osastolta 2.7.2002. Loppukesällä 2002 tehtyjen koekaivausten perusteella suurin osa tontista voitiin vapauttaa suojelusta, mutta osalla aluetta oli muinaisjäännöksiä, jotka vaativat arkeologisia jatkotutkimuksia ennen kuin tontilla voidaan aloittaa rakennustyöt.

Rakennussuunnitelmien pohjalta Museoviraston rakennushistorian osasto laati 11.2. ja 28.2. 2003 kustannusarviot uusista tutkimuksista. Niiden pohjalta Espoon seurakuntayhtymä tilasi paikalla tehtävät arkeologiset tutkimukset Museoviraston rakennushistorian osastolta. Kaivausten aikana kesäkuussa 2003 paljastui yllättäen, että tutkimusalueella on hautausmaa, joka vaati jatkoselvitystä. Museoviraston rakennushistorian osaston lausunnon 20.6.2003 pohjalta seurakuntayhtymä rahoitti kesäkuun loppuun asti jatkuneet jatkotutkimukset, joiden tavoitteena oli rajata löytynyt hautausmaa-alue.

Kaivaukset aloitettiin 5.5.2003 ja ne päättyivät 27.6.2003. Tutkimuksista vastasi Museoviraston rakennushistorian osasto yhteistyössä Espoon kaupunginmuseon kanssa. Tutkimuskustannuksista vastasi rakennuttaja eli Espoon seurakuntayhtymä. Kaivausjohtajana toimi FT Georg Haggrén. Tutkijoina ja piirtäjinä FM Johanna Enqvist ja FM Päivi Hakanpää sekä fil. yo. Jukka Wuorisalo. Tutkimusapulaisina Heini Hämäläinen, Ulrika Rosendahl, Hanna Suisto, Riikka Väisänen ja Tiina Äikäs. Espoon museosta mukana oli vs. intendentti FM Dan Lindholm, joka osallistui kenttätöiden suunnitteluun, sekä kaivajina korkeakouluharjoittelijat Ilana Rimon ja Katja Lange. Kaivajina olivat arkeologian opiskelijat Eva Ahl, Tanja Alzheimer, Ulrika Köngäs, Liisa Lohtander, Nora Salonen, Henrik Tuominen ja Alexi Wahlroos.

Tutkimusten jälkiyöt aloitettiin lokakuussa 2003 ja ne jatkuivat maaliskuulle 2004 Museoviraston rakennushistorian osaston tiloissa. Ulrika Rosendahl ja Jukka Wuorisalo puhdistivat ja luettelivat esinelöydöt. Suuri osa löydöistä oli puhdistettu jo kenttätöiden yhteydessä. Päivi Hakanpää vastasi tutkimusalueiden 7 ja 9 karttojen puhtaaksi piirtämisestä sekä stratigrafiakaavion, yhteys- ja rakenneluetteloiden laatimisesta. Johanna Enqvist vastasi tutkimusalueiden 8 ja 10-15 karttojen puhtaaksi piirtämisestä sekä alueen 8 stratigrafiakaavion, yhteys- ja rakenneluetteloiden laatimisesta. Päivi Hakanpää oli kenttätöiden aikana vastannut alueiden 7 ja 9 kaivamisen ja dokumentoinnin ohjaamisesta, samoin Johanna Enqvist alueen 8 osalta. Georg Haggrén vastasi valokuvien luetteloinnista sekä alueiden 10-15 yhteys- ja rakenneluetteloiden laatimisesta. Ulrika Rosendahl kuvasi esinelöydöt. Kaivauskertomuksesta Johanna Enqvist on laatinut aluetta 8 koskevan osan, Päivi Hakanpää alueita 7 ja 9 koskevat osat, Jukka Wuorisalo alueelta 10 kaivettua hautaa 1 koskevan osan Georg Haggrénin vastatessa muusta tekstistä.

Kaivauksista kerrottiin Alueuutisissa 25.6.2003, Hufvudstadsbladetissa 19.6.2003, Länsiväylä-lehdessä 29.6.2003 ja Espoon seurakuntien ESSE-lehdessä 28.5.2003 ja 26.6.2003. Osa löytömateriaalista asetetaan näytteille Kauklahten seurakuntataloon ja Espoon kaupunginmuseoon.

2 KAUKLAHDEN KYLÄ

Vanhimmat Uuttamaata koskevat asiakirjat ovat 1300-luvun alusta. Maakunta mainitaan säilyneissä lähteissä ensi kerran vuonna 1310 (FMU 6572), yksittäisistä pitäjistä (mm. Karjaa, Kirkkonummi) vanhimmat maininnat ovat 1320-luvun lopulta. Espoo mainitaan ensi kerran vasta 1400-luvun alussa. Omaksi hallintopitäjäksi Espoo erotettiin viimeistään 1410-luvulla, sillä ns. Eerik Pommerilaisen maakirjakatkelmassa Länsi-Uudellemaalle eli Raaseporin lääniin laskettiin kuuluvan kahdeksan hallintopitäjää. Kirkollisesti Espoo oli aluksi Kirkkonummen kappeli, mutta itsenäistyi 1400-luvulla. Vaikka Espoosta on säilynyt mainintoja vasta 1400-luvulta, on asutus sen alueelle vakiintunut jo paljon aiemmin, viimeistään 1200-luvulla. (vrt. Lindholm 1999, 9)

Kauklahti mainitaan ensi kertaa vuonna 1451. Tuolta vuodelta säilyneessä veroluettelossa eritellään Raaseporin läänin hallintopitäjät verokuntineen (FMU 2898). Espoon kirkko- ja hallintopitäjän välillä oli merkittäviä eroja. Kauklahten mukaan on nimetty yksi Espoon hallintopitäjän kuudesta nykyisen Espoon alueella olevasta verokunnasta (Espoo, Bemböle, Gumböle, Finnvik, Gräsa, Kauklahti). Yhteensä verokuntia oli yhdeksän, sillä osia nykyisistä Kirkkonummesta ja Vihdistä kuului tuolloin Espooseen. Myös yksi Espoon kirkkopitäjän viidestä (Bemböle, Finnvik, Gumböle, Kauklahti, Hoplaks) neljänneskunnasta oli nimetty Kauklahten mukaan. Tästä voidaan päätellä, että Kauklahti on keskiajalla kuulunut pitäjän keskuskylään.

Kauklahtessa on kylännimestä päätellen ollut suomenkielistä asutusta ennen kuin ruotsalaisia siirtolaisia asettui Uudellemaalle. Tämä lienee tapahtunut 1200-luvulla. Vallitsevan tutkimuskäsityksen mukaan alue on ollut asumaton nuoremmalla rautakaudella, mutta varmuutta asiasta ei ole. (Vrt. Kepsu 1999; Lindholm 1999; Orrman 1990.)

Kauklahti sijaitsee Espoonjoen luoteisrannalla. Kylätontin kaakkoispuolella on loivasti jokea kohti laskeva hiesusavirinne, joka on tarjonnut mahdollisuuden varhaiseen peltoviljelyyn. Peltojen alla on ollut laajoja rantaniittyjä, jotka mahdollistivat isonkin karjan ylläpidon. Joki laskee Espoonlahden perukkaan, josta avautuu yhteys avomerelle, Suomenlahdelle. Nykyisin Kauklahten kylätontilta on merelle noin 2 km, mutta vuoden 1000 tienoilla rantaviiva on ollut vain noin kilometrin päässä. Meren läheisyys on lisännyt kyläläisten mahdollisuuksia kalastukseen.

Maatalouden ja pyyntielinkeinojen ohella Kauklahti on sijainnut tavarankuljetuksen ja -vaihdon kannalta suotuisassa paikassa, meri- ja maakulkureittien solmukohdassa. Espoonlahdelta avautui väylä Suomenlahdelle ja Espoonjokea pitkin pääsi kohti sisämaata. Tämän ohella kylätontin pohjoislaidalla kulki keskiaikaisen Suomen tärkein maantie eli Turusta Viipuriin johtanut Suuri rantatie. (Alanen & Kepsu 1989; Salminen 1993.)

Alkujaan Kauklahti on ollut paljon nykyistä laajempi kylä. Samaan jakokuntaan sen kanssa kuuluvat siitä jo keskiajalla irtautuneet Kurtbyn eli Kurttilan, Mullbyn eli Muulin, Fantsbyn eli Vanttilan ja Källbolstadin kylät sekä vasta 1700-luvulla erotettu Skogby (Skogbisa, Skograsi). Kylänrajojen perusteella on mahdollista, että myös Stensvik eli Kivenlahti on alkujaan ollut osa Kauklahtea. (Lindholm 1999, 14-15.)

Kaukalahden yksittäisistä taloista ainakin Bassista ja Sakasta on keskiaikaan ulottuva maininta. Peder Basse mainitaan lautamiehenä vuonna 1474. Samainen Peder Basse ja hänen naapurinsa Lars Jönsson Basans olivat vuonna 1492 pappilalle tehtyä maanluovutusta vahvistaneiden 24:n espoolaisen talonpojan joukossa. Peder Bassen poika, myöhempi Espoon nimismies Erik Basse harjoitti talonpoikaispurjehdusta viimeistään vuodesta 1517 alkaen. Hän kävi mm. vuosina 1516-1530 kauppaa Tallinnassa. (Kerkkonen 1959, 119-122; Lindholm 1999, 14-15.)

Keskiaikaiset maininnat espoolaisista ovat hajanaisia. Tarkkoja tietoja Espoon kylistä ja niiden taloista on vasta vuodesta 1540 alkaen. Tällöin laadittiin voutikunnittain ensimmäiset Ruotsin valtakunnan kattaneet maakirjat. Kaukalahdessa oli muihin Espoon kyliin verrattuna korkea veroluku (6 15/16 mk) ja suuri taloluku (9). Vain Espobyn ja Storhoplaksin veroluku oli samaa luokkaa. Taloluvultaan suurimmat kylät (väh. 8 taloa) olivat Gammelgård, Bemböle, Mårtensby, Espoby, Köklaks eli Kauklahti, Rödskog ja Storhoplaks. (KA 2936)

Kaukalahdessa oli 1540-luvulla yhdeksän taloa: Anders Jacobsson (Bisa), Mats Jacobsson/(Eskil Nilsson) (Juus), Tomas Eriksson (Lillbass (tai Saka)), Staffan Larsson, Mårten Olofsson (Gesters), Jöns Andersson (Pellas), Erik Jönsson Bass (Saka!?! (tai Lillbass)), Peder Thomasson (Storbass), Bertil Nilsson (Skograsi). (KA 2936, SAY Espoo 1540-1559.)

Näistä taloista Bisan, Juusin/Jofsin, Lillbassin, Storbassin, Gestersin, Pellaksen ja Sakan sekä Skograsin asutus on jatkunut 1540-luvulta 1900-alkupuolelle. Taloista neljä köyhtyi 1500-luvun lopussa ja 1600-luvun alussa niin, että ne olivat veronmaksukyvyttömiä ja osa ehkä asumattomiakin. Gesters, Lillbass ja Saka saivat uudet asukkaat tai palautuivat jälleen veronmaksukykyisiksi, mutta yksi nimeltä tuntematon talo autioitui 1610-luvulla kokonaan. (Ramsay 1984(1936) s. 369-376.) Verrattuna muuhun Etelä-Suomeen ja myös Espooseen autioituminen jäi Kaukalahdessa poikkeuksellisen vähäiseksi.

Kaukalahden kylätontti on ollut laaja, mutta 1700-luvun lopulla ydintontilla olivat enää vain Saka, Pellas ja Lillbass sekä hieman lännempänä Bisa. Vuonna 1735 laaditusta kartasta selviää, että Gesters, Juus ja Storbass oli ennen tätä, mahdollisesti jo 1600-luvulla siirretty uusille paikoille: Gesters länteen päin, Juus ja Storbass etelään Espoonjoen vastarannalle. Vuosien 1758-63 karttaan on Bisan länsipuolelle merkitty Gestersin vanha tontti. Juusin vanha tontti on puolestaan ollut Sakan länsipuolella, joko aivan Sakan tontissa kiinni tai Kuninkaankartanontien länsipuolella. Karttoja vertaamalla paljastuu lisäksi, että Lillbassin tontti on vuosien 1735 ja 1758 välillä siirretty pohjoiseen päin ja ylemmäs rinteeseen paikalle, jossa on talojen numeroinnin perusteella aiemmin ollut Storbassin tontti. Siitä Lillbassin tonttia on 1800-luvulla siirretty uudelleen itään päin. (KA MHA Espoo B7 10/1-2, B7 10/3-.)

Asutus Kaukalahden kylämällä jatkui pitkälle 1900-lukua. Sakan, Pellaksen ja Lillbassin talot pysyivät paikoillaan (KA: MHA: Espoo B8 9/1-41 (1827); EKM: Karta öfver Köklaks, Fansby, Muhlby, Kurtby och Stensvik byar 1906 (kopio)). Venäläisen topografikartan mukaan 1870-luvulla Sakan, Pellaksen ja Lillbassin asuinrakennusten ohella niiden tonteilla on ollut lähes 20 muuta rakennusta (KA: Venäläiset topografikartat, ns. Senaatin kartat VI 28). Taloista Saka on autioitunut vasta 1970-luvulla, jolloin myös sen rakennukset purettiin. 1900-luvun alun Saka, Pellas ja Lillbass edustivat varsin kevyttä maalaisrakentamista. Tämän vuoksi paikalla on säilynyt vanhasta asutuksesta, jopa keskiajasta kertovia kulttuurikerroksia.

Viimeisten 20-30 vuoden ajan alue on ollut joutomaata. Tontin lounaisosaa hallitsee 20.7 m mpy nouseva kallio. Sen luoteispuolella on useita kalliopaljastumia, mutta niiden väliin jää loivasti luodetta kohden nousevaa entistä piha- ja puutarhamaata. Tontin keskiosa on Sakan talon entistä puutarhaa, joka on nykyisin melko lailla metsittynyt ja pusikoitunut. Alueen etelä- ja kaakkoisosa on vanhaa peltoa, joka on muuttunut luonnonniityksi. Tontin länsipuolelta on kulkenut vanha tie, jonka paikalla on nykyisin Kuninkaankartanontie. Toinen, nyttemmin umpeutunut etelästä tuleva tie haarautui keskellä kylätonttia. Toinen mäkeä ylös vieneistä teistä jatkui tontin luoteispuolelle, toinen koillispuolelle. Sakan talo jäi kokonaan tämän tien länsipuolelle jäi. Tien itäinen haara kulki puolestaan Pellasin ja Lillbassin talojen välistä. Ylärinteessä nämä tiet yhtyivät Suureen rantatiehen (nyk. Erik Bassen tie), johon myös kylätontti pohjoisessa rajautui. Kylätontin eteläpuolella on tänä päivänä Hansatie, joka nykyisen tasoristeyksen länsipuoliselta osaltaan seuraa jo vuoden 1758 kartassa näkyvää tielinjaa.

3 TUTKIMUSMENETELMÄT

Tutkimuksissa tarvittavat kartta- ja arkistoselvitykset oli tehty jo vuonna 2002. Vanhin Kaukalahden jakokunnasta laadittu kartta on vasta vuodelta 1735, mutta tonttimaan osalta tämä kartta on keskeneräinen. Tutkimusten kannalta tärkeimmät kartat ovatkin verollepanokartta vuosilta 1758-1763 ja isojakokartta vuodelta 1827. Myös venäläinen topografikartta 1870-luvulta sekä tiekatselmuskartta vuodelta 1906 osoittautui kylän rakenteen kehityksen hahmottamisen kannalta tärkeäksi. (KA: MHA: Espoo B8 9/1-41 (1827); Venäläiset topografikartat, ns. Senaatin kartat VI 28.; EKM: Karta öfver Köklaks, Fansby, Muhlby, Kurtby och Stensvik byar 1906 (kopio)).

Kenttätöiden tavoitteena oli tutkia vuoden 2002 koekaivauksissa havaitut Kaukalahden keskiaikaiseen kylätonttiin liittyvät muinaisjäännökset. Koska alue oli laaja, jouduttiin kaivausten aikana tekemään valintoja siitä, mitkä alueet tutkittiin kokonaan. *Kaivausten jälkeen tontti vapautettiin rakentamiselle lukuun ottamatta yllättäen löytynyttä hautausmaa-alueetta. Hautausmaa ja sen suoja-alue rajoittuvat pisteiden 75779.10/33676.80, 75758.50/33690.50, 75783.40/33700.30 ja 75793.20/33697.20 sisään. Hautausmaa suoja-alueineen merkittiin kaivausten päättyessä puupaaluilla maastoon. Sen mahdollinen rakentaminen vaatii lisätutkimuksia.*

Espoon kaupungin mittausosasto toi tutkimusalueelle kaivausten alussa kaupungin koordinaatiston, jonka jälkeen kaivausalueille paalutettiin takymetrillä 2 x 2 m välein. Mittausosaston asettamista pisteistä mitattiin muutamaa alueen puuhun korkeudet 18.00, 19.00 ja 20.00 m mpy N60. Kenttämittauksissa vaaituskone asetettiin tasametrilukemille (koneen korkeus = 0).

Kaupungin mittausosasto paalutti tutkimusalueelle pisteet:

100	$x = 75740.000, y = 33660.000, z = 19.332$ m mpy
101	$x = 75750.000, y = 33660.000, z = 19.387$ m mpy
102	$x = 75780.000, y = 33700.000, z = 18.200$ m mpy
103	$x = 75770.000, y = 33670.000, z = 20.233$ m mpy

Kaivauksilla käytettiin kaupungin koordinaatiston luvuista lyhennettyjä muotoja (esim. $x = 75\ 715 > x = 715$). Yleiskartan pohjana käytettiin Espoon kaupungin kaavakarttaa.

Tutkimusalueelle avattiin kaivinkoneella koekaivausten ja uuden seurakuntatalon alustavien suunnitelmien perusteella valittuihin kohtiin aluksi viisi kaivausaluetta. Vuoden 2002 koekaivausten havaintojen pohjalta kesän 2003 tutkimukset keskitettiin tontin luoteisimpaan neljännekseen, jonne avattiin alueet 7-9. Tämän ohella jatkettiin tutkimuksia myös tontin koillisimmassa neljänneksessä, jolle avattiin puolestaan alueet 10 ja 11. Kesäkuun jälkipuolella avattiin vielä neljä uutta aluetta (alueet 12-15). Alueiden koko oli seuraava:

Alue 7	723,30-734,18/640,00-649,40	43,00 m ²
Alue 8	725,50 – 741,00/644,40 – 660,601	113,90 m ²
Alue 9	732,30-747,50/659,00-667,60	59,10 m ²
Alue 10	766,70-779,70/680,60-693,20	95,50 m ²
Alue 11	774,70-786,80/687,20-697,00	47,80 m ²
Alue 12	761-770,50/687-695	18,80 m ²
Alue 13	757-773,50/691-705,50	28,90 m ²
Alue 14	773-783/695-706	18,70 m ²
Alue 15	785,5-795/701,5-707,5	15,70 m ²

Kaivausalueiden yhteenlaskettu pinta-ala oli siten 441,40 m², josta puhtaaseen pohjamaahan asti tutkittua on noin 250 m². Vuonna 2002 tutkittiin 181 m² eli yhteensä tutkittua aluetta on noin 620 m².

Alueet 7 ja 8 sijoitettiin tutkittavan tontin länsiosaan kahden kalliopaljastuman väliin ja kahden puolen vuoden 2002 alueen 1 pohjoisosaa, josta oli keskiaikaisia löytöjä ja kulttuurikerrokseen viittaavia havaintoja. Aluetta 8 laajennettiin jo kaivausten alkuvaiheissa etelään, koska tutkimuksen kannalta mielenkiintoisia kerroksia jatkui profiiliin.

Alue 9 sijoitettiin alueen 8 itäpuolelle kalliopaljastuman kaakkoispuoliseen rinteeseen kahden puolen vuoden 2002 aluetta 2, josta oli löytynyt keskiaikaisia saviastian palasia. Kaivausten loppuvaiheessa myös alueiden 8 ja 9 väliin jäänyt kaistale tutkittiin.

Alue 10 sijoitettiin tutkittavan tontin itäosaan kahden puolen vuoden 2002 alueen 4 keskiosaa, josta oli viitteitä vanhasta kulttuurikerroksesta. Alue 11 sijoitettiin alueen 10 itäpuolelle, missä ei vuonna 2002 ollut tehty tutkimuksia. Kaivausten edetessä alueiden 10 ja 11 väliltä paljastui viitteitä haudoista, minkä vuoksi aluetta 10 laajennettiin itään päin.

Alueen 10 itäosasta paljastuneiden hautojen vuoksi tutkimuksia jouduttiin jatkamaan runsaalla viikolla. Tällöin avattiin kaivinkoneella alueiden 10 ja 11 ympäristöön alueet 12-15. Näiden jatkotutkimusten tavoitteena oli rajata hautausmaa-alue ja määrittää sen suojavyöhyke.

Kaivausten aikana priorisoitiin tutkittavat alueet niiden tutkimuksellisen arvon ja tuhoutumisuhan pohjalta. Tarkimmin ja puhtaaseen pohjamaahan asti tutkittiin ne alueet, joilta löytyi keskiaikaisia rakenteita ja joiden tiedettiin jäävän seurakuntatalon rakennustyömaan alle. Alueet 7, 8 ja 9 tutkittiin kokonaisuudessaan puhtaaseen pohjamaahan asti. Alueen 10 länsiosasta ja alueesta 11 dokumentoitiin pintamullan alta paljastunut taso rakenteineen. Alueen 10 länsiosasta paljastui monin paikoin puhdas pohjamaa ja muualta 1800- ja 1900-lukujen rakenteita, minkä vuoksi kaivamista ei jatkettu. Alueelta 11 paljastui laaja kivi- ja savikerros, mutta sen tarkemmasta

tutkimisesta täytyi luopua. Tontin itäosassa tutkimukset keskitettiin alueen 10 itäpuoliskoon, josta paljastui hautausmaa. Tämä alue tutkittiin profiileihin jatkuneita hauta- ja muita kaivantoja lukuun ottamatta puhtaaseen pohjamaahan asti. Yksi selvä hauta tutkittiin kokonaisuudessaan.

Alueilta 12-15 poistettiin kaivinkoneella pintamulta, jonka alta paljastunut taso dokumentoitiin. Tavoitteena oli ainoastaan rajata hautausmaa-alue ja määrittää sen suojavyöhyke. Tämän vuoksi näillä alueilla ei kaivettu syvemmälle.

Kaikki alueet avattiin kaivinkoneella. Kaivinkoneella poistettiin pintamulta ja sen alla olleet selvästi erottuvat 1800-1900-lukujen kerrokset. Käytännössä kaivinkoneen käyttö lopetettiin tasolle, jossa tiilimurskan sijaan erottui palaneen saven palasia. Kaivinkoneella avattu pinta puhdistettiin lapioin ja lastoin, minkä jälkeen dokumentoitiin ensimmäinen taso. Tästä eteenpäin kaivamista jatkettiin lastoin ja lapioin ns. yksikkökaivausmenetelmää soveltaen. Kaivaminen lopetettiin puhtaan pohjamaan pintaan. Kaivausalueilta piirrettiin tasokarttoja sekä otettiin valokuvia tarpeen mukaan. Alueet 7-11 piirrettiin käsin, alueista 12-15 tehtiin takymetrikartoitus. Pääosa kaivetusta maasta seulottiin 5 mm seulalla, osa 10 mm seulalla. Kukin maayksikkö, rakenne ja kuoppa sai oman juoksevan numeronsa. Joka alueella oli oma kolminumeroinen numerointi, jossa ensimmäinen luku oli alueen koodi. Esim. alueen 7 yksiköt numeroitiin: Y701, Y702 jne. Kunkin alueen pintamaa sai alueellaan numeron 1 (esim. Y701, Y 801, Y 901 jne.). Rakenteet numeroitiin vastaavalla tavalla (esim. R704, R711 jne.), samoin kuopat (esim. Ku707). Kaivausalueilta hahmotellut rakennukset saivat raportointivaiheessa alueittain juoksevan Saka-tunnuksen (esim. *Saka 7/1*, *Saka 7/2*, *Saka 8/1* jne.). Yksi rakennuksista ulottui kahdelle alueelle, jolloin koko rakennusta kutsuttiin tunnuksella *Saka 7/2 & 8/4*).

Kaivausalueilta tavatut esinelöydöt ja luut otettiin talteen yhteyksittäin pääsääntöisesti 2 x 2 m laajuisina kokonaisuuksina. Keskiaikaiset esinelöydöt talletettiin täsmällisin koordinaatti- ja korkeustiedoin. Moderneista löydöistä suurin osa poistettiin jo kaivausten aikana, loput jälkityövaiheessa. Maalöydöt on numeroitu Kansallismuseon kokoelmiin (KM:2003111:1-1093). Vanhimmat rahat on talletettu Kansallismuseon Rahakammioon (KM Rahakammio 2004020:1-2). Metallilöydöistä on valittu osa konservoitaviksi Kansallismuseon konservointilaitoksessa. Kaivauksilla otettiin mahdollisimman puhtaista vanhoista kulttuurikerroksista ja rakenteista yhteensä 42 makrofossiilinäytettä, jotka dosentti Terttu Lempiäinen on analysoinut (Liite 9). Makrofossiili- ja hiilinäytteistä valittiin viisi näytettä radiohiiliajoitusta varten. Nämä kaikki näytteet ovat stratigrafian perusteella keskiaikaisiksi ajoitetuista kerroksista.

4 KAIVAUSALUEET

ALUE 7/Päivi Hakanpää

Koordinaatit: 723,30-734,18/640,00-649,40

Pinta-ala: 43,00 m²

Alue 7 avattiin kaivinkoneella 5.5.2003 luode-kaakkoisuuntaisena ja noin 43 m² laajuisena. Se sijoittui tutkimusalueen luoteisosaan korkeuskäyrien 18-19 m mpy väliin, kaakkoon laskevan rinteeseen yläosaan. Kaivausalue rajautui vuoden 2002 tutkimustulosten perusteella alueen 1 lounaispuolelle, alueen 1 ja kallion väliin. Alueen 7 kaakkoisreuna ulottui 1960-1970-luvuilla kaivettuihin jätekuoppiin ja luoteisosa päättyi 1800-luvun rakennuksen uuninperustaksi tulkitun kiveyksen (R116) linjalle. Kaivinkoneella poistettiin sekoittunut pintamulta (Y701) ja suurin osa

sen alla ollutta palokerrosta (Y702). Näiden yksikköjen paksuus oli yhteensä 20-40 cm. Ne ajoittuivat 1800-1900-luvun alkuun ja kerrosten löytöjä ei otettu talteen.

Kaivausalueen luoteisosasta pintamullan alta paljastui ulkomitoiltaan 6 x 6 m kokoinen huonetila (*Saka 7/1*), jonka koillisseinän perustuksen muodostivat yksittäiset kivet (R112:1-2, R818). Lounais- (R703:2) ja luoteisseinän (R703:1) perustuksena oli yhtenäinen kivirivi, jota ei purettu. Kaakkoisseinästä oli säilynyt vain kaksi päällekkäin asetettua kiveä (R703:3). Perustukset oli kaivettu pohjasaven läpi. Kivijalkaa reunusti vaaleanharmaa savi (Y710), joka oli perustuskiville kaivetusta kuopasta peräisin olevaa pohjasavea. Koillisseinän keskellä oli noin 1,5 x 1,3 m tulisijanperustukset (R704) ja suuri laattakivi (R704:2, kartta 3-4). Kokonsa ja sijaintinsa perusteella paikalta oli ilmeisesti purettu kaakeliuuni. Ison laattakiven vieressä oli säilynyt pieni kappale hiiltynyttä NW-SE –suuntaista lautta/lankkua (R703:4), joka oli kuulunut rakennuksen lattiarakenteisiin. Palokerroksen ja tulisijan tasoitesaven (Y719) alla oli jälkiä tasoitehiekasta (Y721), jonka päälle lattiarakenteet ja tulisija oli perustettu. Rakennuksen sisäpuoli oli täytetty mullan- ja hiekansekaisella savella, jossa oli pääasiassa 1800-luvun ja vielä 1900-luvun alun talous- ja rakennusjätettä mm. nauvoja, kattotiilen paloja, fajanssi-, punasavi- ja lasiastian paloja. Yhteydessä oli keskiaikainen keramiikan pala (KM2003111:6), joka löytyi rakennuksen *Saka 7/1* kivijalan R703:3 vierestä. Se oli ilmeisesti joutunut ylempään kerrokseen kivijalkaa kaivettaessa. Rakennus oli perustettu metrin päähän kallion reunasta ja samansuuntaisen keskiaikaisen rakennuksen (*Saka 7/2*) päälle. Palokerros (Y702) rajoittui rakennuksen (*Saka 7/1*) ja kallion väliselle alueelle. Rakennus oli palanut viimeistään 1900-luvun alussa.

Rakennuksen *Saka 7/1* ja siihen liittyneen sekoittuneen saven (Y708) alta paljastui noin 4,5 x 4,4 m alueella säilynyttä rakennuksen (*Saka 7/2*) saviperustusta (Y714, R715, Y20, Y726). Rakennuksen lounaisseinän raja päättyi lähelle *Saka 7/1*:n seinälinjaa, koska merkkejä sen jatkumisesta kallion reunassa ei havaittu. Sen koillisseinän reuna rajoittui *Saka 7/1*:n seinälinjaan, johon kaivausalue päättyi. Rakennuksen (*Saka 7/2*) pohjoiskulmassa oli 2,30 x 1,45 m kokoisen tulisijanperustukset (R705, R113, kartat 8-9), jonka kivien väleissä oli mullansekinen savi (Y708). Kivet oli ladottu läikikkään saven (Y729) ja osittain vaaleanharmaan saven (Y714 ja Y720) päälle. Tulisija ja sen koillispuolella ollut tiivis kivinen savitaso (Y714, R715) muodostivat ympäristöönsä hieman korkeamman terssin. Näiden luoteispuolella oli läikikäs savitaso (Y713), jolla ilmeisesti oli tasoitettu terassia. Tämän savitason alla oli vielä palanut kivinen savitaso (Y720), joka oli tuotu paikalle samaan aikaan kuin Y714. Y720 muodosti yhtenäisen maakerroksen savikourun (Y716) ja vaalean harmaan saven (Y726) kanssa. Savitason (Y720) pinnalla oli säilynyt yksittäinen NW-SE –suuntainen maatunut lautta/lankku (R724), joka mahdollisesti oli rakennuksen lattiakate tai –vasa. Tulisijan etelänurkan ulkopuolelta alkoi noin 2,5 m pitkä ja 30 cm leveä savikouru (Y716). Sen funktio jäi epäselväksi. Kourujen kautta on voitu uunien ulkopuolelta johtaa ilmaa, mutta kyseinen kouru ei yltänyt uuniin asti. Tiiviin savikourun kautta on myös saatettu johtaa vettä pois huonetilasta. Tähän ei kuitenkaan viitannut kourun tasainen pohja, jossa ei näkynyt veden valumisen merkkejä. Palaneen savitason (Y713) alta paljastui savikourun suuntainen ja lähes yhtä pitkä oja (Ku740), joka ilmeisesti rajasi rakennuksen eteläosan. Rakennukseen liittyivät myös isot osittain alapuolelta tuetut kivet (R725, R739).

Rakennuksen pohjasta (Y713, Y714, Y720, Y726) löytyi palanutta savea yhteensä yli 7 kg. Tulisijan perustuksiin liittyneissä kerroksissa (Y708, Y729) palanutta savea oli lähes 1,5 kg. Muutoin näihin rakenteiden yhteydestä tuli vähän löytöjä. Tulisijan alimmaisista kivikerroksista löytyi kaksi 1300-luvulle ajoittuvaa palaa Siegburgin keramiikkaa (:30 ja :31) sekä hioinkivi (:36). Savitasossa (Y720) oli rautanaulan ja –levyn lisäksi 1300-luvulle ajoittuva kivisavikeramiikan pala (:69). Koko alueella oli hyvin vähän palanutta luuta (alle 5 g) ja piitä (0,6 g).

Alueen 1 kohdalla lattiarakenteita (Y714 ja R715) ei havaittu, mikä saattoi osittain johtua *Saka 7/1*:n koillisseinän perustuksista. Savesta ja pienistä kivistä tehtyä lattianperustusta oli sen sijaan alueella 8 (R814, Y833). Kyseessä saattoi olla yhtenäinen noin 9 x 4,5 m kokoinen rakennus tai kaksi erillistä samansuuntaista rakennusta (*Saka 7/2* ja *Saka 8/4*). Vähäisten löytöjen perusteella rakennus oli pystytetty aikaisintaan 1300-luvulla.

Keskiaikaisen rakennuksen alla oli yhtenäinen läikikäs savi (Y728, kartta 10), josta löytyi palanutta savea (alle 500 g), kaksi rautanaulaa ja hiiltynyt rukiin jyvä (*Secale cereale*). Kerroksen läpi oli kaivettu matala kuoppa (Ku732). Yhteyden Y728 alta paljastui vielä kaksi muutakin samanlaista pohjasaven läpi kaivettua alle 50-70 cm halkaisijaltaan olevaa kuoppaa (Ku733, Ku734), joiden pinnalla oli palanutta savea (Y730, Y731) ja alaosassa hiilensekaista savea (Y737, Y738).

Rakennusten (*Saka 7/1* ja *7/2*) pohjien eteläpuolella, kaivausalueen kaakkoisosassa pintamaan alla oli suoraan värjäytynyt pohjamaan pinta (Y712). Sen läpi oli kaivettu mahdollinen tulisijan perustus (R711=R109), joka tutkittiin suurelta osin vuonna 2002. Perustusten yläosan oli tuhonnut mm. tiilimurskaa sisältänyt jätekuoppa (Ku707), joka jatkui alueille 1 ja 8. Tulisijan (1,60 x 0,90 m) yhteydestä löytyi 1630-luvulle ajoittuva Kristiinan aikainen 1 äyrin hopearaha (KM Rahakammio 2004020:2), todennäköisesti böömiläistä 1500-luvun keramiikkaa (:63) sekä kuolaimet (:61). Rakenteessa oli yhteensä palanutta savea alle 11 kg. Osassa vuonna 2002 talletettuja paloja oli tasoitettuja pintoja ja sormilla vedettyjä uurteita Tutkitulla alueella tulisijaan ei liittynyt selkeästi rakennusta. Sen ympäristöä olivat tuhonneet 1960-1970-luvuilla kaivetut roskakuopat sekä 1700-luvun loppuun ja 1800-luvun alkuun ajoittuva rakennus (*Saka 8/1*). Värjäytyneen pohjamaan alla oli myös noensekaisella savella (Y722) täyttyneet soikea ja matala kuoppa (Ku727), joka muistutti rakennuksen (*Saka 7/2*) alla olleita kuoppia. Värjäytyneen pohjamaan vanhimmat löydöt olivat keskiaikaisia (:6 ja :53). Yksiköstä löytyi myös punasaviastian paloja, rautanauvoja, palanutta savea ja luuta (5,8 g) sekä hiiltyneitä rukiinjyviä (*Secale cereale*).

Rakennusten pohjien länsipuolelta ja kallion välistä tuli palokerroksen alta värjäytynyt hiesunsekainen savi (Y709), jonka pinnalla oli vielä 1800-1900-luvun alun löytöjä. Yhteyden vanhin ajoitettava löytö oli 1400-1500-luvun vaihteen Raeren -keramiikan pala (:43). Kallion reunassa pohjamaaa oli hiesunsekaista savea (Y735) vaihtuen koillispuolella saveksi (Y736). Alue kaivettiin pohjamaahan asti ja rakenteet purettiin lukuun ottamatta rakennuksen *Saka 7/1* lounais- ja luoteisseinän (R703:1-2) kivijalkoja.

Yhteenvedo

Alueen 7 päällimmäiset kerrokset olivat sekoittuneita ja ajoittuivat lähinnä 1800-luvulle ja 1900-luvun alkuun. Rakennusten *Saka 7/1* ja *7/2* ympärillä oli värjäytyneitä pohjamaita, joiden vähäiset löydöt kertovat ihmisen toiminnasta keskiajalta aina 1900-luvun alkuun. 1800-luvulle ajoittuvan ja viimeistään 1900-luvun alussa palaneen rakennuksen alta paljastui samansuuntaisen keskiaikaisen rakennuksen (*Saka 7/2*) savettuja lattianperustuksia, jälkiä puisesta lattiarakenteesta sekä tulisijan pohja. Koko alueen löydöt olivat erittäin vähäiset, lukuun ottamatta päällimmäisiä kerroksia. Vanhimmat ajoitettavat löydöt olivat 1300-1400-luvulta. Suoranaisesti 1500-1600-luvun löytöjä oli vain muutama. 1700-luvun-luvun löydöt puuttuvat lähes tyystin ja aineistoa dominoi viimeinen asutusvaihe eli 1800-luku–1900-luvun alku.

ALUE 8/Johanna Enqvist

Koordinaatit: 725,50 – 741,00/644,40 – 660,60

Pinta-ala: 113,90 m²

Tutkimusalueen luoteisosaan avattiin 2.5.2003 kaivinkoneella noin 114 m²:n kokoinen alue 8. Se sijaitsi vuoden 2002 kaivausten koeojan (Alue 1) ja sen itäpuolella olevan kalliopaljastuman välissä. Alue 8 laskee rinteeseen suuntaisesti kaakkoon kohti Espoonjokea sekä lounaaseen kohti toista, korkeampaa kalliopaljastumaa ja aluetta 7. Alueen luoteisosassa korkeus merenpinnasta on noin 19,00 m mpy ja lounais- ja kaakkoisosissa noin 18,30-40 m mpy. Vanhojen karttojen perusteella kaivausalueen luoteisosassa oli Sakan talon tontin länsiosaa tai toisen viimeistään 1700-luvun alussa autioituneen tai paikalta poissiirretyn talon (Juus/Jofs?) tonttimaata. Pohjamaa oli alueella 8 hiesusavea (Y822) ja kalliopaljastuman ympärillä karkeaa hiekkaa (Y838). Pääosin puutarhamullasta koostuneen pintamaakerroksen (Y801) paksuus vaihteli alueen eri osissa ollen noin 10-50 cm. Pintamaa sisälsi runsaasti modernia jätettä, joka oli keskittynyt erityisesti 1960- ja 1970-luvuilla kaivettuihin jätekuoppiin (Ku810, Ku811) kaivausalueen lounaisosassa. Alue on ollut 1900-luvulla Sakan talon takapihaa, jonne on viety talousjätteitä.

Alueella 8 havaitut rakenteet

Kaivausalueen pohjoisosan koillisreunalla havaittujen suurehkojen kivien (R819) pääteltiin kuuluneen 1970-luvulla puretun kansakoulun (*Saka 8/1*) kivijalkaan.

Alueen eteläkulmassa oli vuoden 2002 koekaivauksissa paljastettu luode-kaakkosuuntainen lohko- ja luonnonkivistä rakennettu noin 3 m x 1,8 m kokoinen uuninperustus (R808 = R104), joka jatkui kaakkoisprofiiliin. Uunin kivet oli ladottu hiekkansekaiseen saveen (Y809), joka myös ympäröi rakennetta (Y823). Uuninperustuksen luoteisnurkka oli osin hajonnut - todennäköisesti jo 1800-luvulla - alueilla 1 ja 7 sijainnutta rakennusta rakennettaessa. Uunia on varmaankin hajottanut myös jätekuoppien kaivaminen 1900-luvulla. Rakenne oli vuonna 2002 ajoitettu alustavasti 1600-1700-luvuille ja jätetty purkamatta. Kaivausalueen kaakkoisosasta, uunin koillispuolelta paljastui pintamullan alta osa luode-kaakko- tai lounas-koillinen -suuntaisen rakennuksen (*Saka 8/2*) kivijalkaa (R805), joka liittyyneen uuninperustukseen. Mikäli uuni ja kivijalka kuuluvat samaan rakennukseen, on se ollut kooltaan ainakin 7,5 m x 6 m. Uuninperustusta ei purettu, mutta rakennus ja uuni ajoitettiin kivijalan sisäpuolelta kaivetun löytöaineiston perusteella 1700-luvun lopulle ja 1800-luvun alkuun. Löytöjä ei talletettu lukuun ottamatta muutamia mielenkiintoisia kuriositeetteja, kuten lasisen verkonkohon kappaleita.

Alueen luoteisosasta erotettiin jälkityövaiheessa 1700-luvun lopulle ja 1800-luvulle ajoittuvaan rakennukseen (*Saka 8/3*) kuuluva kivirakenne (R861). Tähän rakennukseen liittyvät todennäköisesti myös vuonna 2002 havaittu uuninperustus (R116) sekä kivijalkakivet (R112). Mahdollinen rakennuksen pohja rajautui kaakossa pitkänomaiseen kaivantoon (Ku835), joka jatkui luoteisprofiiliin. Kaivannon luoteispäässä oli runsaasti nokea ja hiiltä sisältänyt alue, jonka yhteydestä löytyi myös palanutta fajanssia. Tässä osassa kaivausaluetta havaittiin runsaasti tiilimurskaa.

Keskellä kaivausaluetta erottui ympäröivää maata savisempaa NE-SW –suuntaisen noin 4 m leveän rakennuksen (*Saka 7/2 & 8/4*) pohja, joka jatkui alueelle 7. Rakennus erottui ympäristöstään savisempaa alueena. Savinen kerros (Y833) ja oletettuja seinälinjoja myötäilevä kiveys (R814) tulkittiin rakennuksen varsinaisen lattian alaisiksi rakenteiksi. Rakennuksen koilliseen kulmissa oli nurkkakivet. Heti pintamaan poiston jälkeen tuli näkyviin pitkälle maaton lautalankku (R863)

NW-SE –suuntaisen seinälinjan kiveyksen päältä. Lankun poiston jälkeen sen alta tuli vielä lisää puuta (R815:1). Päällimmäinen puu saattaa ennemminkin liittyä 1700–1800-luvuille ajoittuvaan rakennukseen (*Saka 8/3*) kuin osittain sen alla olevaan, oletettavasti keskiaikaiseen rakennukseen. Myös NE-SW –seinälinjan suuntainen puu (R815:2) voi liittyä rakennuksista nuorempaan. Rakennuksen sisällä alueen lounaisreunassa oli lähes puhtaaseen pohjasaveen ulottuvia resenttejä häiriöitä. Rakennukseen liittyvän kerroksen (Y833) koillisosassa oli palanutta savea ja pinnalla jonkin verran tiilimurskaa. Kun savikerros ja suurin osa kiveyksestä oli poistettu, paljastui rakennuksen koillispuolelta mahdollinen paalunsija (R831:5). ”Paalunsijan” kivet muodostivat rengasmaisen rakenteen, mutta jälkiä paalusta tai paalun kuopasta ei havaittu. Rakennetta purettaessa yhden kiven alta löytyi ruotsalainen S-brakteaatti, joka ajoittuu todennäköisimmin 1370/80 -luvulle (KM Rahakammio 2004020:1; FT Tuukka Talvio 2003: pers. comm.).

Edellistä rakennusta vanhemman rakennuksen (*Saka 8/6*) jäännökset sijaitsivat osittain 8/4:n alla, sen ja kalliopaljastuman välissä. Pienistä kivistä ladotut matalat vallit muodostivat neliömäisen noin 4 m x 4 m kokoisen rakenteen (R830). Kivivallien vieressä sekä rakenteen kaakkois- että luoteispuolella oli säilynyt erittäin tiivistä, savensekaista kerrosta (Y829), jonka tulkittiin liittyvän rakennukseen. Rakennuksen sisältä, jatkuen osittain rakennuksen 8/4 alle, paljastettiin pitkälle maatuoneiden puiden/lautojen (R840) muodostamaa tasoa, joka erottui puiden ja tummemman maan (Y848) muodostamina laikkuna puhtaassa pohjamaassa. Rakennuksen lounaiskulmassa puutason alla oli kaksiosainen, neliömäinen, tumma, hiilijuovan rajaama kuoppa (Y857), josta otetusta makrofossiilinäytteestä löytyi hiiltynyt rukiin (*Secale cereale*) jyvä. Myös NE-SW –suuntaisen seinälinjan alta löytyi pienialainen, puhtaassa pohjamaassa tummempana erottuva anomalia (Y856). Rakennukseen kuuluvaa uunia ei kentällä havaittu. On mahdollista, että uuni on sijainnut rakennuksen luoteisnurkassa, jossa oli hajanaista kiveystä, mutta se on hajonnut/hajotettu ja sen kiviä on hyödynnetty nuorempaa rakennusta 8/4 rakennettaessa.

Ns. alue 8:n lisäalueella, joka sijaitsi kalliopaljastuman eteläpuolella alueiden 8 ja 9 välissä, havaittiin mahdolliseksi rakennuksen pohjaksi tulkittu kivirakenne (R827). Sen yhteydessä oli palanutta savea, nokea ja hiiltä. Rakennus ajoittuu löytöjen perusteella 1500-1700-luvuille. Tämän rakennuksen alta paljastui toisen, keskiaikaisen rakennuksen (*Saka 8/5*) jäännöksiä. Rakennukseen todennäköisesti liittyviä puita havaittiin alueen 8 lisäalueen (R855:1 ja 2) lisäksi myös alueella 9 (R946) (ks. Kartta 58). NE-SW –suuntaisen rakennuksen sivu on ollut pituudeltaan noin 7,5 m, mikäli kyseessä on yksi rakennus. Kyseiseen rakennukseen liittyivät myös kiveys (R854) ja hyvin tummat, lähes mustat, runsaasti nokea ja hiiltä sekä maatuonutta puuta sisältäneet läikät (Y851 ja Y852). Rakennukseen liittyviä löytöjä olivat kaksi veistä (tai keritsimet) sekä makrofossiilinäytteestä löytynyt pähkinän (*Corylus avellana*) kuori. Rakennuksen pohjan ”sisäpuolella” (tai kahden samansuuntaisen rakennuksen välissä) oli kivillä (R854) täytetty/täyttynyt ojamainen kaivanto (Y849), joka jatkui kaivausalueen kaakkoisprofiiliin. Kivien joukossa oli myös yksi kalkkikivi ja keskiaikainen kivilasiastian pala (:417).

Lisäksi kaivettiin esiin kuusi paalunsijoiksi tulkittua rakennetta (R831:1-6), joista yksi (R831:5) mainittiin jo keskiaikaisen rakennuksen (*Saka 8/4 ja 7/2*) yhteydessä. Paalunsijoista neljä oli halkaisijaltaan noin 30-40 cm (R831:1-4) ja kaksi noin 50-60 cm (R831:5-6). Paalunsijat näyttivät ladotun pohjamaan pinnalla olevaan kulttuurikerrokseen (Y848), joka liitettiin vanhempaan keskiaikaisista rakennuksista (*Saka 8/6*). Yhdestä paalunsijasta (R831:3) löytyi pala 1300-luvun ala-saksilaista (Erki Rüssow 2004: pers. comm.) keramiikkaa. Massiivisimmasta paalunsijasta (R831:6) otetusta makrofossiilinäytteestä löytyi tertuseljan (*Sambucus racemosa*) hiiltymätön siemen.

Keskiaikaisen rakennuksen (*Saka 7/2&8/4*) ja kalliopaljastuman välissä oli runsaasti nokea ja hiiltä sisältänyt kerros (Y828), josta löytyi keskiaikaisia kivisaviastioiden paloja, mutta myös 1700-1900-lukujen astialasia. Hiilet olivat keskittyneet neliömäiselle alueelle (ks. Kartta 15) ja ne saattavat liittyä paikalle palaneeseen rakennukseen (*Saka 8/7?*). Mahdollisesta rakennuksesta ei kuitenkaan ole säilynyt muita varsinaisia rakenteita eikä löytöaineistossakaan ole merkittäviä palamisen jälkiä.

Yhteenvedo

Yleisesti ottaen voidaan sanoa kerrosten olleen hyvin sekoittuneita. Kerros Y803 oli pintamaan ja kulttuurikerroksen sekainen yhteys, jonka löytöaineisto ajoittui keskiajalta 1900-luvulle. Varsinaiset kulttuurikerrokset Y832 ja Y828 sisälsivät nekin keskiaikaisten löytöjen lisäksi uudempaa materiaalia. Keskiaikaiseen rakennukseen liitetty kerros Y833 oli myös suureksi osaksi resanttien häiriöiden tuhoama. ”Puhtaita” keskiaikaisia yhteyksiä on oletettavasti säilynyt vain alueen pohjoisosassa (Y839, Y848, Y857, Y858 ja Y860) ja lisäalueella (Y849, Y851 ja Y852). Näistä yhteyksistä löydettiin muutamien keramiikan palojen lisäksi pääasiassa vain palanutta savea.

Alueelta 8 voidaan kuitenkin erottaa selvästi keskiaikainen (noin 1200/1300-1400 jKr.) asutusvaihe, jonka indikaattoreina ovat keramiikkalöydöt, brakteatti sekä niiden kautta ajoitetut rakenteet. 1500-1600-lukujen asutus on sekin jättänyt jälkensä, mutta ei siinä määrin kun taas 1700-1900-lukujen toiminta, joka on suurelta osin sekoittanut aikaisemman asutuksen jäännökset. Alue kaivettiin puhtaaseen pohjamaahan asti.

ALUE 9/Päivi Hakanpää

Koordinaatit: 732,30-747,50/659,00-667,60

Pinta-ala: 59,10 m²

Alue 9 avattiin kaivinkoneella 8.5.2003 pohjois-eteläsuuntaisena ja 50,60 m² laajuuisena. Se sijaitsi alueen 2 molemmin puolin rajautuen lännessä kallion reunaan ja idässä sireeniaitaan. Pohjoisessa kaivausalueen rajaksi muodostuivat 1900-luvun jätekuopat. Eteläosa päättyi tiheään puustoon, jota ei raivattu pois. Alue 9 sijaitsi tutkimusalueen pohjoisosassa aivan avokallion itäpuolella olevalla terassilla. Rinne laski sireeni- ja kiviaidan jälkeen jyrkästi itään ja etelään. Alue oli 18 ja 19 m mpy korkeuskäyrien välissä. Kaivausaluetta laajennettiin avaamalla 16.6 kaivinkoneella alueiden 8 ja 9 väliin jäänyt 8,50 m² kokoinen kaistale.

Kaivinkoneella poistettiin pintamulta ja alueen itäosalla olleita hiekkatäyttöjä. Lähes kokonaan koneella poistettiin myös vanha sekoittunut pintamulta (Y902), jonka päälle oli alueen itäosaan jäänyt vielä sekoittuneita savikerroksia (Y903 ja Y910). Kerroksen Y902 alla oli alueen kaakkoisosassa myös sekoittuneita hiekkakerroksia (Y909 ja Y912), jotka oli todennäköisesti tuotu paikalle rinteiden tasoittamiseksi. Yksiköt ajoittuvat 1800-1900-luvuille ja niiden paksuus yhdessä pintamullan kanssa oli 30-60 cm.

Pintamullan alta paljastui uudehkoja rakenteita ja kuoppia. Koilliskulmassa oli 1970-luvun roskilla, pintamullalla ja kivillä täytetty kuoppa (Ku904), joka oli ilmeisesti tuhonnut kaikki alemmat kerrokset. Kuoppaa reunustivat isot kivet (R906) ja maatonut orgaanien aines (Y913), joka luultavasti jatkui pintamullan alla kuopan keskellä. Kuopan täyttökerroksia ei poistettu ja ne jatkuivat kaivausalueen ulkopuolelle. Kuoppaa on saatettu alun perin käyttää maakellarina. Kaivausalueen keskivaiheilla oli lounais-koillissuuntainen yli 3 m pitkä ja alle metrin leveä matalaan kuoppaan ladottu kiveys (R206=R905), joka oli kaivettu pohjahiekan läpi. Sen yhdessä kivessä oli poranjälki. Kolmas 1800-1900-luvuille ajoittuva rakenne (R218) oli alueen 2

länsiprofiilin vieressä ollut ja alueen 9 länsipuolelle jatkunut kiveys, jota ei otettu esiin. Rakenteiden funktiot jäivät epäselviksi.

Hiekka- ja savitäyttöjen alla oli yhtenäinen koko alueen kattanut hiekansekainen savikerros (Y908=207 yläosa). Tämä sekoittunut kulttuurikerros sisälsi löytöjä 1300/1500-luvuilta 1900-luvun alkuun asti. Yksikkö oli paksuimmillaan 13 cm. Löydöt painottuivat 1800-luvulle. Kaivausalueella ei yksikköön liittynyt suoranaista rakennusta, mutta alueen luoteis- ja kaakkoispuolella oli maanpinnalla näkyvissä suurten uunien perustukset sekä alueilla 7 ja 8 1800-1900-luvun rakennuksen perustuksia (*Saka 7/1, Saka 8/1-3*), joiden yhteyteen löytöaineisto liittyy. Suurinta osaa 1800-1900-luvun alun löydöistä ei talletettu. Kerroksesta löytyi kaksi 1800-luvun rahaa (:486, 507). Uudempia löytöjä oli tasaisesti koko alueelta. Kerroksen löydöt koostuivat lähinnä talousjätteestä (savi- ja lasiastian paloista, liitupiippujen katkelmista, pii-iskoksista jne.) sekä rakennuksen purkumassasta (mm. ikkunalasista, rautanauloista ja tiilimurskasta). Palanutta savea oli noin 750 g. Alueen kaakkoisosasta löytyi kaksi keskiaikaista kivisavikeramiikan palaa (:481, 472) sekä luoteisosasta 1300-luvulle ajoittuva pala (:530). Samoja 1300-luvun kivisaviastian paloja löytyi myös alueilta 2, 7 ja 8. Vaikuttaakin siltä, että Y908:n keskiaikaiset keramiikkapalat eivät olleet alkuperäisessä kontekstissaan.

Sekoittuneen kulttuurikerroksen (Y908) alla oli myös koko alueen kattanut savensekainen nokinen hiekkakerros (Y915=Y207 alaosa ja Y212). Hiekan ja saven välinen raja oli osittain liukuva, mutta hiekka oli kauttaaltaan tahmeampaa ja tiiviimpää. Tämä sekoittunut kulttuurikerros oli paksuimmillaan 20 cm. Hiekan pinnalla oli paikoitellen säilynyt ohut hiilitaso, joka oli yhtenäisin kaivausalueen kaakkoisosassa. Yksikköön oli keskittynyt keskiaikaista itämerentyypin keramiikkaa (72,4g). Siitä löytyi myös yksi pala 1300-luvulle ajoittuvasta kivisavikannusta (:595). Vanhimmat löydöt olivat pääasiassa kaivausalueen länsipuoliskolta. Yksikössä oli myös 1800-luvun ja 1900-luvun alun löytöjä, jotka keskittyivät linjan x=742 pohjoispuolelle kuopan Ku904 ympäristöön. Yksikössä oli edellistä kerrosta (Y908) enemmän palanutta savea (noin 2200 g). Muu löytöaineisto koostui pääasiassa rautanauloista, punasavikeramiikasta ja pii-iskoksista.

Kuopan Ku904 kaivaminen oli sekoittanut alueen koillisosan alempia kerroksia. Yksikössä Y915 oli löydötön vaaleanharmaa savilinssi. Yhteyksien Y908 ja Y915 välissä oli lisäksi hiekansekainen savikerros (Y932), josta löytyi rautanaulojen lisäksi 1600-luvun lopulle ajoittuva lasipikarin pala (:634). Kaivausalueen koillisosassa yhteyden Y915 alla oli värjäytynyt savi (Y917), josta löytyi liitupiipun varrenkatkelma ja piitä (:612-613). Kuopan Ku904 reunalla yksikkö oli erittäin kovaa ja sisälsi runsaasti pieniä kiviä. Kovan saven alla oli nokinen hiekansekainen savi (Y943). Sen pohjalla oli muutaman sentin paksuinen maaton orgaaninen kerros (R945), joka muistutti Y913:a. (Kartta 35). Muualla värjäytyneen saven alla oli pohjasavi (Y941). Mahdollisesti kuopan Ku904 reunoilla oli maata siirretty ja liikuteltu, ehkä myös nostettu kuopan pohjalta alimpia kerroksia päällimmäisiksi.

Kaivanto (Ku904) oli myös rikkonut vanhempia kivirakenteita (R935, R936, R937), jotka oli ladottu värjäytyneen saven (Y917) ja pohjasaven (Y941) päälle. Kaivausalueen koillisosassa ja alueen 2 pohjoisosassa on ollut mahdollisesti NW-SE –suuntainen pienistä kivistä ladottu ja epäyhtenäinen rakennuksenperustus (R936 ja R937), josta oli säilynyt sen länsiseinää noin 5 m matkalta ja eteläseinää noin 2 metriä (*Saka 9/2?*). Pohjasaven päälle oli ladottu myös W-E -suuntainen profiiliin jatkunut kiveys (R935), jonka funktio ja suhde mahdolliseen rakennuksenperustukseen jäi epäselväksi. Näitä rakenteita ympäröi hiekansekainen savi (Y939) ja pohjoispuolella hieman nokisempi savensekainen hiekka (Y940), johon oli vielä sekoittunut 1800-1900-luvun alun löytöjä. Yhteyksien Y939 ja Y940 raja oli liukuva. Rakenteen R936 ulkopuolta löytyi hiekansekaisesta savesta itämerentyypin keramiikkaa (:642) ja kivirakenteen alta pala Siegburg -astiaa (:641). Yksikön muut löydöt olivat rautanauloja, valkosavilietteellä koristeltua

punasavikeramiikkaa ja liitupiipun varren katkelma. Löytöjen ja sekoittuneiden kerrosten perusteella rakennuksen ajoitusta on vaikea päätellä, mutta mahdollisesti se oli 1600-luvulta tai nuorempi. Yksikön Y940 alta paljastui vielä kaksi kivirakennetta, joista toinen tulkittiin paalunsijaksi (R942). Paalunsijan (halk. noin 40 cm) reunat oli kivetty ja sen keskellä oli halkaisijaltaan noin 16 cm ja hieman alle 20 cm paksuinen hiiltynyt alue, jonka alla oli vielä maaton orgaaninen kerros (R945). Toinen kivirakenne (R942) oli pohjois-eteläsuuntainen ja sitä oli säilynyt alle 1 metrin pituudelta ja noin 25 cm leveydeltä. Rakenteen alla oli osittain maaton orgaaninen kerros (R945) ja pohjasavi (Y941). Kivirakenteen (Y942) eteläosa yhti paalunsijaan. Molempien ajoitus ja funktio jäi epäselväksi.

Kaivausalueen eteläosassa alkoi jo yhteyden Y915 pinnalla hahmottua alempia rakenteita. Yksikön alapuolella oli värjäytynyt pohjahiekka (Y916), joka poistettiin osittain yksikön Y915 yhteydessä. Värjäytyneessä pohjahiekassa ei ollut löytöjä. Kaivausalueen länsipuolella pohjahiekan (Y950) läpi oli kaivettu keskiaikaiseksi tulkittuja rakenteiden pohjia. Aluetta hallitsi lähes neliönmuotoinen (1,8 x 1,5 m) tulisijan perustus, jonka kiveys rajautui palaneen hiekan alueelle (Y921). Tulisijaan liittyviä puisia tukirakenteita ei havaittu. Sen yhteydestä ei ollut löytöjä, mutta makrofossiilinäytteistä löytyi retikkaa ja vadelmaa (*Raphanus sp* ja *Rubus idaeus*). Aivan tulisijan koillispuolella oli pohjahiekan läpi kaivetuissa kuopissa puutynnyriksi tulkittu puukehys (Ku943, R929) ja palaneista kivistä ladottu kiveys (Ku949 ja R922). Puukehys oli muodoltaan soikea (60x50 cm). Sen reunat muodostuivat useista pystyyn asetetuista, 1-2 cm paksuisista ja maatonista laudoista. Pohjalla oli jälkiä lähinnä itä-länsisuuntaisista puista. Tynnyri oli täyttynyt savella ja hiekalla (Y930, Y931, Y933, kartta 32). Sen pohjalta alimmasta savikerroksesta löytyi itämerentyypin keramiikan reunapala ja piitä (:635, :636). Tynnyrin vieressä oli lähes neliönmuotoinen kiveys (90x90 cm), joka oli ladottu noin 50 cm syvään kuoppaan. Kiveystä rajasivat suuremmat kivet ja sen keskellä oli kuumuudesta rapautuneita pieniä kiviä sekä pohjalla laattamainen kivi (kartta 33). Kivet oli ladottu savensekaiseen hiekkaan (Y923). Rakenteeseen ei liittynyt nokea eikä hiiltä. Syvää kuoppaa on saatettu käyttää tulensäilytyskuoppana.

Tulisijan perustuksiin ei pystytty suoranaisesti liittämään rakennukseen pohjaa, mutta sen kaakkoispuolella oli lounais-luodesuuntainen rivi pyöreitä hiilen tai puun peittämiä alueita (Y920:1-3) sekä näitä kohtisuorassa ollut osittain kivetty ja pinnaltaan hiiltynyt pyöreä läikkä (Y920:4). Ne sijaitsivat liian kaukana kuuluakseen tulisijan perustusten tukirakenteisiin. Ainoastaan Y920:3 sisälsi palanutta savea (16,9 g). Muissa oli säilynyt rukiin jyvä (Y920:4 *Secale cereale*) ja jäänteitä vadelmasta (*Rubus idaeus*, Y920:2 ja Y920:4). Halkaisijaltaan nämä läikät olivat 30-40 cm ja niiden syvyys vaihteli 6-14 cm välillä, ainoastaan Y920:3 oli muita syvempi (35 cm). Nämä anomaliat rajautuivat kaakkoispuolelta matalaan ojaan (Ku919). Tulisijan koillispuolella oli vastaavanlainen pyöreä hiilen peittämä alue (Y927). Tummana pohjamaasta erottuneet pyöreät anomaliat rajasivat uunin ympärille noin 4 x 4,5 metriä olevan alueen. Liittyivätkö ne tulisijan ympärillä olleeseen rakennukseen, jäi epäselväksi. Tulisija on saattanut olla myös ulkouuni, jossa ei ole ollut varsinaista suojarakennetta.

Kaivausalueen lounaisosassa oli matala, noin 4,5 m pitkä lounais-koillisuuntainen oja, joka oli täyttynyt värjäytyneellä hiekalla (Y918). Ojan pohjalla oli paikoitellen kiviä ja palanutta savea (50,3 g). Oja päättyi koillisosassa kuoppaan kaivettuun kiveen ja lounaisosassa se yhti kiveykseen (R928), joka jatkui alueen 9 laajennukselle. Ojan kaakkoisreunassa oli paalunsijaksi tulkittu kivetty rakenne (R920:5, kartta 34). Se sisälsi palaneen saven (37 g) lisäksi hiiltyneitä kauran- ja ohranjyviä (*Avena sativa* ja *Hordeum vulgare*).

Laajennusosa yhdisti alueet 8 ja 9. Kaivinkoneella poistettiin 1900-luvun löytöjä sisältänyt pintamulta ja uudemmista löydöistä sekoittunut yhteys Y915. Alueen maakerrokset olivat tuhoutuneet lähes pohjahiekkaan asti. Sen päältä erottui SW-NE-suuntaisen rakennuksen (*Saka9/1*

= *Saka 8/5*) lattiarakenteita noin 3,5 metrin pituudelta. Rakennuksen pohjaan liittyi kiveys (R924) ja puiden välissä ollut nokinen hiekansekainen savi (Y947). Rakennuksen yhteydestä löytyi ainoastaan palanutta savea (117,9 g) ja rautanaula (:650). Alueelle 8 jatkuneet puurakenteet muodostivat lähes 8 metriä pitkän rakennuksen tai mahdollisesti kaksi rinnakkaista rakennusta. Rakennus ajoittuu alueen 8 löytöjen perusteella keskiajalle. Rakennuksen koilliskulmasta alkoi matala oja (Ku919), joka laskee rinteeseen suuntaisesti.

Kallionreunassa koko alueella oli pohjamaana hiekka (Y950), joka vaihtui saveksi (Y941) rinteeseen alaosassa. Alue kaivettiin pohjamaahan asti, lukuun ottamatta uudemmissa roskilla täyttyneitä kuoppia (Ku904).

Yhteenveto

Alueen maakerrokset olivat sekoittuneet 1800-1900-luvun alun löydöistä alimpiin kulttuurikerrokseen asti. Kaivausalueella ei sijainnut samanaikaista asuinrakennusta, vaan löydöt liittyvät alueen ympärillä sijainneisiin rakennuksiin. Varsinkin alimmissa sekoittuneissa kulttuurikerroksissa (Y908 ja Y915) oli 1600-1700-luvulle ajoittuvia löytöjä, jotka saattoivat liittyä alueen koilliskulmassa sijainneeseen mahdolliseen rikkoutuneeseen rakennuksen (*Saka 9/2?*) kiviperustukseen (R936, R937).

Kaivausalueen länsiosassa oli alimman kulttuurikerroksen (Y915) alla säilynyt keskiaikaisiksi tulkittuja rakenteita. Alueen keskellä oli tulisijan perustus ja siihen liittynyt tynnyriksi tulkittu puukehys sekä kuumuudessa rapautuneista kivistä koostuva kuoppaan kaivettu kiveys, jota on saatettu käyttää tulensäilytyskuoppana. Vanhimpaan kerrostumaan kuuluivat myös viisi tulisijaa ympäröivää pyöreätä anomaliaa (R920:1-4, Y927). Alueen 8 ja 9 laajennuksella sijaitsi keskiaikainen rakennuksen perustus (*Saka 9/1 & 8/5*), josta oli säilynyt puisia lattiarakenteita. Sen koilliskulmasta alkoi matala oja, jonka vieressä oli yksittäinen kivetty paalunsija (R920:5). Rakenteiden ajoitus keskiaikaan perustuu lähinnä uusien löytöjen puutumiseen, löytöjen vähyyteen ja ns. Itämerenkeramiikan palan (:635) ajoitukseen. Kaivausalueen itäosan alimmat rakenteet ja kerrokset olivat sotkeutuneet ja osittain tuhoutuneet 1900-1800-luvun kuopista ja rakenteista (Ku904, R905, R218).

ALUE 10

Koordinaatit: 766,70-779,70/680,60-693,20

Pinta-ala: Länsiosa 20,80 m², itäosa 74,70 m² eli yhteensä 95,5 m². Puhtaaseen pohjamaahan asti kaivettu osa noin 45 m².

Tutkittavan tontin itäosa on ollut Pellaksen talon tonttimaata. Sinne oli vuonna 2002 avattu NNW-SSE-suuntainen alue 4, jonka keskiosassa havaittiin keskiaikaiseen tai uuden ajan alun muinaisjäänökseen viittaavia kerroksia, joista talletettiin mm. palanutta savea. Tämän vuoksi tutkimuksia jatkettiin kesällä 2003 alueen 4 ympäristössä. Sen kahden puolen avattiin kaivinkoneella 13.5.2003 noin 40 m² kokoinen alue 10. Runsaan metrin levyinen koeoja yhdisti alussa alueen 10 idempänä sijainneeseen alueeseen 11. Tämän koeojan länsipäästä paljastui kaivinkoneella kaivetun pinnan puhdistuksen yhteydessä kiveys. Sitä paljastettiin lapioin noin 2 m² alalta. Tämän laajennuksen kaakkoiskulmasta erottui syvän suorakulmaisen kaivannon pääty. Tämän seurauksena aluetta 10 laajennettiin 20.5 noin 6 x 8 m kokoisella alueella itään päin. Tällöin alueen koko kasvoi 95,5 m² :iin. Alueiden 10 ja 11 väliin jätettiin noin metrin levyinen profiilikaistale.

Alueen 10 länsipuoliskon halkaisi alue 4. Kaakossa alueen 10 läntisin osa rajautui vuoden 2002 alueen 5 koillispäähän. Alueen 10 länsipuoliskolta poistettiin loppu pintamulta lapioin ja paikoin lastoin. Ylärinteessä linjan $x = 770$ pohjoispuolella alkoi monin paikoin heti pintamullan alta pilkottaa puhdas vaalea pohjasavi (Y1008). Muualla alueen 10 länsiosassa pintamullan alla oli pääasiassa tiivistä sekoitettua kulttuurikerrosta (Y1004), jossa oli muutamien 1700-1900-luvun löytöjen ohella palanutta savea. Alueen länsilaidalla oli yksi pintamullan täyttämä todennäköisesti 1900-luvulle ajoittuva kuoppa.

Alueen 10 lounaisimmasta nurkasta paljastui lohkokivistä ladottu uuninperustukseksi tulkittu kiveys (R1003), jonka läheisyydessä oli hiiltä ja jäänteitä palokerroksesta (Y1002, Y1006). Tämä uuninperustus liittyy vuonna 2002 alueelta 5 löytyneeseen 1900-luvun alkuun ajoitettuun palokerroksen ympäröimään rakennuksenperustukseen (R509). Rakennus sai nyt tunnuksen *Saka 10/1*.

Alueen 10 länsiosan kaivamista ei jatkettu ensimmäisen dokumentointitason jälkeen, koska pohjoisosassa paljastui puhdas savi ja eteläosassa oli 1800-1900-luvun alun rakennusjäänteitä. Tämän perusteella voitiin olettaa, ettei tässä kohdassa ollut odotettavissa hyvin säilyneitä vanhoja rakenteita tai kerroksia. Kaivaukset keskitettiin alueen 10 itäosaan, jossa oli tutkimuksen kannalta merkittävämpiä kerroksia ja rakenteita.

Alueen 10 halki kulki S-N-suuntainen harjanne, jossa oli kivikerroksia, mahdollisesti myös kivirakenteita. Kiveys paljastui hyvin ohuen, alle 5 cm paksun pintamullan (Y1001) alta. Kaivausalueen pohjoislaidalla harjanteesta oli erotettavissa kivilatomusta, joka on mahdollisesti ympäristön löytöjen perusteella 1700-luvulle ajoittuvan uuninperustuksen jäänteitä. Sitä rajasi idässä heti pintamullan alta paljastunut NNW-SSE-suuntainen maaton puu. Tätä mahdollista 1700-luvun rakennetta ei tutkittu tarkemmin. Sen eteläpuolella oli tiivis savettu kerros (Y1011). Tämän eteläpuolella oli kulmikas pienistä kivistä koostuva kiveys (R1017). Kyse on mahdollisesti uuninperustuksen jäänteistä. Tästä etelään harjanne jatkui länsipuoliskoltaan savisempana ja itäpuoliskoltaan hiekkaisempana ja kivisempänä vyöhykkeenä. Pohjoisosastaan tämä harjanne oli luontaista moreeniniemekettä, mutta eteläosastaan se oli keinotekoinen. Kyseessä on todennäköisesti noin 2,5 m leveä tienpohja (Y1004, Y1010, Y1011, Y1017), joka on raivattu tukevalle perustalle vanhempien rakenteiden päälle (Vrt. dia :121, 122). Sama tielinjaus voidaan hahmottaa jo vuoden 1758 kartasta. Kaivausten aikana paikalla käyneiden lähiympäristön vanhojen asukkaiden mukaan rinnettä on myös 1900-luvulla noussut tie. Tällä kohdalla oli vielä keväällä 2003 polku. Tätä tienperustusta ei purettu vaan kaivaukset keskitettiin sen itäpuolelle.

Alueen 10 itäpuolisko

Alueen 10 tutkimukset keskitettiin edellä mainitun harjanteen itäpuolelle eli alueen noin 7 x 8 m laajaan itäpuoliskoon, josta erottui pintamaan poiston jälkeen suorakaiteenmuotoisia haudoiksi tulkittuja kuoppia. Itäpuolisko oli kokonaisuudessaan etelään ja kaakkoon Espoonjokea kohti viettävää rinnettä. Alueen 10 itäosan luoteisreunalla maanpinnan korkeus oli ennen kaivausten alkua 19,40 – 19,70 m mpy ja kaakkoisreunalla 18,40 – 18,60 m mpy. Toisin kuin alueen länsiosassa harjanteen itäpuolella pohjamaa oli moreenia (Y1009) paitsi aivan itäisimmässä kulmassa, jossa se oli siltiä (Y1043). Alueilta 4 ja 12 saatujen havaintojen perusteella alueen 10 eteläpuolella pohjamaa muuttuu moreenista hienoksi hiekaksi.

Alueen 10 itäpuoliskon pääosin mullasta koostunut pintamaa (Y1001) oli luoteisosassa paksuudeltaan noin 20 cm ja alueen itäosassa noin 30 cm. Alueen itäosasta paljastuneen sorasta ja

kivistä koostuvan harjanteen, mahdollisen tienpohjan päällä pintamultaa oli vain noin 5 cm. Pintamullassa oli jonkin verran modernia jätettä. Pintamullassa ei ollut säilytettäviä löytöjä.

Osassa itäpuoliskon pohjoisosaa puhdas pohjamoreeni (Y1009) alkoi pilkottaa heti pintamullan alla. Sitä reunusti kaivettaessa pohjamoreenin sekoittuneeksi pintakerrokseksi tulkittu vyöhyke (Y1010). Osalla aluetta tämä kerros osoittautui kuitenkin paikalle tuoduksi karkeaksi täyttö- tai tasoituskerrokseksi, jonka alla oli sitä vanhempia kuoppia ja kerroksia. Itäosan pohjoiskulmassa paljastui yhdessä kohdassa 1800-luvun lopulle tai 1900-luvulle ajoittuva suppea-alainen savikerros (Y1030), jonka alaosassa oli kivistä koostuvaa täyttöä.

Alueen itäisimmässä nurkassa oli lohkokivistä ladotun uuninperustuksen jäänteitä (R1028), jotka voitiin esinelöytöjen (ikkunalasi, punasavikeramiikka, tiili ym.) perusteella ajoittaa 1700-luvun loppuun tai 1800-luvun alkupuolelle. Näitä löytöjä ei talletettu. Sama rakenne ulottui alueen 11 eteläkulmaan. Rakennetta ympäröi mullansekainen pohjustushiekka (Y1029). Uunin perusteella ne tulkittiin 1700-luvun lopulle tai 1800-luvun alkupuolelle ajoittuvaksi rakennukseksi (*Saka 10/2*). Rakenne ja sen pohjustus poistettiin. Tämän rakenteen länsipuolelta paljastui maahan kaivettu, kahdesta tiilestä ja muutamasta kivistä ladottu paalunsija, jonka pohjalla oli hajonnut punasavivati (R1053, Y1054). Alueen koillislaidalla ja edellä mainitun uuninperustuksen kahden puolen oli mullan ja hiekan sekainen savikerros (Y1014), todennäköisesti rakennukseen (*10/2*) liittyvä tasoituskerros.

Edellä mainitun tasoituskerroksen (Y1014) länsipuolella oli sitä hieman irtonaisempi mullan- ja savensekainen hiekkakerros (Y1013), todennäköisesti vanha kulttuurikerros, pihamaa, jonka löydöt ajoittuvat lähinnä 1700-luvun loppuun ja 1800-luvulle. Tämän pinnassa oli kaksi läikkää, joissa oli palanutta hiekkaa (Y1015). Edellä mainitun hiekkakerroksen (Y1013) päällä oli ruudussa 771/689 suppea-alainen tiivis savikerros (Y1018).

Yllä mainittujen tasoitus- ja kulttuurikerrosten alla oli linjan $y = 688,00$ itäpuolella ja $x = 777,00$ eteläpuolella tiivis ja tahmea savi- ja hiekkakerros, jonka alaosassa oli laajalla noin $3 \times 6,5$ m kokoisella alueella itä-länsi ja etelä-pohjoissuuntaisten puiden jäännöksiä (Y1020). Puutaso oli parhaiten säilynyt ruutujen 771/688-689 alueella, jossa oli itä-länsi suuntaisten puiden jäännöksiä. Lännessä tämän savi- ja hiekkakerroksen raja oli hyvin selvä, mutta pohjoisessa, jossa sen päällä oli savisempi ja vaaleampi kerros (Y1019), hieman häilyvämpi. Linjan $y = 690$ itäpuolella tämä kerros (Y1020) oli tuhoutunut myöhemmän maankäytön myötä kokonaan. Tässä lattiatasoksi tulkittussa kerroksessa oli palanutta savea lukuun ottamatta hyvin vähän löytöjä: muutama naula ja piinpala, pari palaa punasavikeramiikkaa ja pala keskiaikaista kivitavaraa. Jälkityövaiheessa hahmottui tätä savitasoa lännessä ja pohjoisessa reunustanut halkaisijaltaan 5-20 cm olevien kivien vyöhyke, joka tulkittiin seinänperustuksen jäänteiksi. Kyseinen rakennus (*Saka 10/3*) voidaan löytöjen avulla ajoittaa väljästi 1400-1600-luvuille, mutta löytöjen vähyyden perusteella se on todennäköisesti peräisin 1400-1500-luvulta. Kerros ei ollut sekoittunut.

Rakennuksen 10/3 pohjoispuolella oli kulmikas hiilensekaisen maan täyttämä kaivanto (Ku1042, Y1062). Kuoppaa, joka jatkui alueen koillisprofiiliin, ei kaivettu pohjaan vaan se säästettiin mahdollisia tulevia tutkimuksia varten. Kuopan täyttömaa (Y1062) oli hiilensekaista ja siinä oli runsaasti rautakuonaa, lähinnä pajakuonaa.

Rakennuksen 10/2 alta ja ympäriltä erottui kaivausten edetessä pitkäomaisia NW-SE-suuntaisia täyttyneitä kaivantoja. Osa niistä oli+ ruumishautoja, osan funktio jäi epäselväksi. Kaikkia ei ollut mahdollista tutkia käytettävissä olleen ajan kuluessa. Kaivannoille annettiin työnimet Hauta 1-6, joista 1 ja 5 tutkittiin. Hauta 1 varmistui haudaksi ja se kuvataan erikseen. Hauta 1:n koillispuolella

oli kaksi värjäytynyttä läikkää, joista toinen (Y1059) paljastui pintamaan läpi valuneeksi öljyksi tms. Toinen läikistä (Y1060) oli jääne pienestä kuopasta tms., jonka hauta 1 leikkasi.

Alueen 10 itäpuoliskon lounaiskulmassa oli NW-SE-suuntainen yli 3,5 m pitkä ja noin metrin levyinen kaivanto, joka jatkui luoteessa edellä kuvatun tienpohjan alle. Tätä kaivantoa (Ku1032), joka sai työnimen ”hauta 3” ei tutkittu pohjaan vaan sen syvyys mitattiin piikillä (25-65 cm). Kaivanto oli täytetty mullalla, savella ja hiesulla. Kaivannon lounaispuoliskossa oli pitkänomainen, selvästi rajautuva ladottu kivirivi (kivien halk. 10-60 cm), jota ei purettu. Tämän kaivannon leikkasi toinen 0,8 x 1,5 m kokoinen N-S-suuntainen kaivanto (Y1026, Ku1027), joka sai työnimen ”hauta 2”. Se on mahdollisesti kuitenkin vain osa isompaa kaivantoa (Ku1032). ”Haudan 2” pinnasta löytyi pala rautakautista tai rautakauden tyyppin keramiikkaa (:737). Kaivantoja (”hauta 2” ja ”hauta 3”) ei ehditty tutkia enempää, mutta niiden osalta kaivausta mahdollisesti jatketaan vuonna 2004.

Kaivausalueen 10 kaakkoisprofiilista lattiakerroksen (Y1020) alta paljastui suorakaiteenmuotoisen NW-SE-suuntaisen noin metrin levyisen kaivannon (Ku1035) luoteispääty. Sen reunoja seurasi hiekkaisesta maasta koostuva juova. Kaivanto oli täytetty tummalla mullansekaisella kerroksella (Y1033), jonka paksuus oli kairattaessa noin 40 cm. Kaivanto, jonka pohjoiskulman pinnalta löytyi yksi rautanaula (:738) tulkittiin haudaksi (”hauta 4”). Se jatkui profiiliin eikä sitä kaivettu pois. Haudan 4 itäpuolella kaivausalueen profiilissa erottui noin 10 cm levyisenä kaistaleena (Y1037, Ku1038) mahdollinen haudan pääty (”hauta 6”).

Alueen 10 itäpuoliskon luoteisosassa oli pitkänomainen NW-SE-suuntainen kaivanto (Ku1022), jonka täytteenä oli tummaksi värjäytynyt hiekkakerros (Y1021). Täyttemaassa oli yksi tiilen puolikas. Lähellä pohjaa kaivanto kuroutui kahdeksi pyöreäksi kuopaksi, joiden pohjalla oli palanutta hiekkaa (Y1041). Kaivanto sai työnimen ”hauta 5”, mutta kyse oli tuskin haudasta. Kuoppa ulottui vain 15-25 cm pohjamaahan pintaa syvemmälle ja sen reunat olivat varsin loivat.

Edellä kuvatun kaivannon itäpuolelta paljastui savikerroksen (Y1030) alta noin 0,5 x 1 m kokoinen NW-SE-suuntainen kaivanto (Y1045, Ku1046). Sen eteläkulmassa oli iso laastikimpale. Kaivannossa ei ollut löytöjä. Kyse saattaa olla haudasta, mutta todennäköisemmin kaivanto liittyy sen päällä olleeseen savikerrokseen (Y1030).

Hautojen ja muiden kaivantojen välissä rakennuksen 10/3 lattiatason alla oli keskiaikaiseksi kulttuurikerrokseksi tulkittu tummanharmaa, ruskehtava, irtonainen ja homogeeninen hiekkakerros, jossa oli myös hieman nokea ja palanutta savea (Y1044), jonka alla oli monin paikoin palanutta hiekkaa (Y1041). Tämän kerroksen (Y1044) alla oli SW-NE-suuntaisessa rivissä 1-2 m välein kolme runsaasti hiiltä sisältänyttä noin 10-20 cm syvää kuoppaa (Ku1048, Ku1050 ja 1052), joiden halkaisija oli noin 60-70 cm. Lisäksi saman kerroksen alla oli NNW-SSE-suuntainen oja (Y1057, Ku1058), joka jatkui profiiliin. Ojan reunalla oli ruudussa 773/690 kivetty paalunsija (R1055).

Hauta 1/Jukka Wuorisalo

”Hauta 1” tutkittiin omana kokonaisuutena alueen 10 tasosta 3 alaspäin. Hauta kaivettiin kerroksina ja dokumentoitiin tasoina 1-6. Täyttemaasta löytyneelle keramiikalle ja metalliesineille pyrittiin mittaamaan tarkat koordinaatit. Osa löydöistä piirrettiin paikoilleen.

Hauta 1 ei erottunut ennen kaivauksia maanpinnalle, mutta pintamullan poiston jälkeen sen alue alkoi hahmottua ympäristöönsä irtonaisempana maannoksena (Y1016), joka tässä vaiheessa jatkui

lounaaseen, mistä kaivausten edetessä paljastui kaksi muuta kuoppaa (Ku1027, Ku1032), mahdollista hautaa ("hauta 2" ja "hauta 3").

Haudan 1 rajat näkyivät kokonaisuudessaan suorakaiteenomaisena kuoppana selkeästi alueen 10 dokumentointitasosta 3 alkaen. Hauta oli luode-kaakkosuuntainen, mutta hautausuuntaa ei kyetty määrittämään. Haudan koko oli noin 240 x 120 cm. Se oli tasaleveä ja päätykulmistaan pyöreä. Pohjalla leveys oli enää noin 55 cm. Hautakuopan syvyys maanpinnalta oli noin 65-75 cm. Hautakuopassa oli runsaasti kiviä, erityisesti eteläpäädyssä, missä ne reunustivat hautaa. Eteläpäädyssä oli yksi pystyyn nostettu (pääty?)kivi. Kiven korkeus oli 29 cm (yläpinta 18,69 m mpy), ja se oli tuettu pienemmillä kivillä. Myös hautakuopan koillisnurkassa oli yksi suuri kivi. Kivet keskittyivät haudan reunoille, haudan sisällä niitä oli vähän.

Haudan täytemaa oli varsin homogeeninen. Hautakuopan eteläpääty oli koostumukseltaan hieman hiekkaisempi ja irtonaisempi. Haudan keskellä oli hiekkaläikkä, joka tulkittiin myöhemmäksi häiriöksi. Tämän läheisyydestä ovat kaksi punasaviastian palaa (: 728, 729). Varsinaista hautauskerrosta ei voitu erottaa. Dokumentointitasot 1-4 on tulkittu selkeästi täytemaaksi, ja tasot 5-6 mahdolliseksi hautauskerrokseksi. Vainaja oli todennäköisesti haudattu puuarkussa. Haudassa oli runsaasti puujäännöksiä, mutta ne olivat niin huonokuntoisia, ettei puunsiytä voinut erottaa. Puunjäännökset keskittyivät haudan reunoille. Haudasta löytyneet rautanaulat (:718, 719, 721, 722, 724, 725) ovat todennäköisesti liittyneet arkkuun. Vainajasta ei ollut säilynyt kuin maatuneita luun rippeitä (:1091). Hautakuopasta löytyi lisäksi palanutta luuta yhteensä 1,25g (:1092, 1093) sekä eläimen hampaan katkelma (:1090).

Haudassa oli vain vähän löytöjä. Täytemaasta haudan pohjoispäädyssä löytyi pieni veitsenkärjen katkelma (:723) sekä keskiaikaisen keramiikka-astian suureunapala (:730). Pala on ns. itämerenkeramiikkaa. Keskellä hautaa oli täyttömaassa iso piikimpale (:732). Naulojen lisäksi löytyi kolme rautafragmenttia (:720, :726, :727). Palanutta savea hautakuopassa oli paljon: dokumentointitasoissa 1-4 426,8 g ja tasoissa 5-6 237,2 g. Savi keskittyi etenkin haudan lounaiskulmaan (773,00-774,25 / 686,85-687) sekä eteläpäähän. Haudasta otetuissa makrofossiilinäytteissä oli jauhosavikan (*Chenopodium album*) siemeniä sekä hiiltynyt kuusenneulanen (*Picea abies*).

Haudan kaakkoisnurkassa oli halkaisijaltaan 60 cm ja 15 cm syvä hiililäikkä (Y1047, Ku1048), jonka hautakuoppa leikkasi. Läikän funktio on epäselvä.

Yhteenveto

Alue 10 jakautui tutkimuksellisesti kahteen osaan, joiden välissä kulki etelä-pohjoissuuntainen tienperustaksi tulkittu harjanne. Alueen länsipuoliskolla, jonka vanhimmat kerrokset olivat toisaalta paljolti tuhoutuneet 1800-1900-lukujen rakentamisen (mm. *Saka 10/1*) yhteydessä ja josta toisaalta paljastui heti pintamullan alta puhdas pohjamaa, tyydyttiin pintamaan alla olleen tason dokumentoimiseen. Tienpohjaksi tulkitun harjanteen purkaminen todettiin käytettävissä oleviin resursseihin nähden liian työlääksi ja aikaa vieväksi. Tutkimukset keskitettiin alueen 10 itäpuoliskoon.

Alueen 10 itäisimmässä nurkassa oli pintamullan alla 1700-1800-luvun rakennuksen (*Saka 10/2*) uuninperustus. Muualla alueen 10 itäpuoliskon ylimmissä maakerroksissa oli vain vähän löytöjä. Ylimpien kerrosten alta paljastui noin 1400-1600-luvulle ajoitetun pääilmansuuntien suuntaisen rakennuksen (*Saka 10/3*) lattiakerrosta ja perustuksia (Ks. Kartta 59). Niiden alta paljastui suorakaiteenmuotoisia NW-SE-suuntaisia kaivantoja, joista osa osoittautui haudoiksi (hauta 1, hauta 4; Ks. kartta 60). Yksi haudoista tutkittiin kokonaan, muut säilytettiin mahdollisia tulevia

tutkimuksia varten. Tutkitussa haudassa oli vainajan maatuneiden luiden rippeitä ja merkkejä puuarkun jäännöksistä. Myös haudassa 4 oli arkun jäännöksiä. Paikalla on hautauksia vanhempaan (tai mahdollisesti samanaikaiseen) toimintaan liittyviä jäännöksiä mm. hiilensekaisen maan täyttämiä kuoppia sekä NW-SE-suuntainen oja, jonka reunalla oli kivetty paalunsija.

Alueelta 10 löytyneet haudat voidaan väljästi ajoittaa keskiaikaisiksi. Hautaukset jatkuivat ainakin alueen 10 kaakkois- ja eteläpuolelle, jossa pohjamaa on hiekkaa ja moreenia, ja mahdollisesti myös itäpuolelle. Alueen pohjoisosassa, jossa kallion päällä on ohuehko moreenikerros, sekä länsiosassa, jossa pohjamaa on savea, haudoista ei ole viitteitä.

ALUE 11

Koordinaatit: 774,70-786,80/687,20-697,00

Pinta-ala: 47,80 m²

Tutkimusalueen itäosaan, alueen 10 koillispuolelle avattiin 13.5.2003 kaivinkoneella noin 48 m² kokoinen alue 11. Sen ja 20.5 laajennetun alueen 10 väliin jätettiin noin metrin levyinen profiilikaistale. Alueelta 11 tutkittiin pintamullan alta paljastunut taso, joka koostui pääosin tiiviistä kivien, hiekan, hiilen ja palaneen saven sekaisesta savikerroksesta (Y1102). Kyseessä oli todennäköisesti 1500-1700-luvun, mahdollisesti tätä vanhempikin asuinpaikkaan liittyvä kulttuurikerros. Aivan alueen luoteisimmasta osasta kivien seasta löytyi pala 1500-1600-luvuille ajoittuvasta punasavipadasta (:748).

Alueen 11 lounaisreunaan avattiin alarinteeseen jatkuva 4 m pitkä ja 1,7 m leveä kaistale. Sen kaakkoispäästä paljastui kivirakenne (R1104), joka liittyy 1700-luvun lopun tai 1800-luvun rakennuksen (*Saka 10/2*) uuninperustukseen (R1028).

Alueen 11 tutkimukset keskeytettiin toukokuun jälkipuolella, kun käytettävissä olevat resurssit ohjattiin alueille 7-10. Kesäkuun lopulla alueen 11 luoteis- ja koillisosien maakerroksia tarkistettiin. Tällöin ensisijaisena tavoitteena oli selvittää jatkuuko alueelta 10 paljastunut hautausmaa näihin suuntiin. Alueen 11 luoteislaidalla paljastui varsin pian pintamullan alta puhdas pohjamoreeni. Mitään viitteitä hautauksista ei löytynyt, mutta alueen lounaisosan kaivamattomien kerrosten alla niitä saattaa olla. Alueen 11 koillisreunasta kaivettiin kapealta kaistaleelta noin 5 cm savikerrosta (Y1102), joka osoittautui pintaosiltaan varsin sekoittuneeksi. Siinä oli vielä 1700-1800-lukujen löytöjä. Alueen itänurkan ulkopuolelle tehtiin kaivinkoneella koekuoppa, jolla selvitettiin edellä kuvatun kiviensekaisen savikerroksen (Y1102) paksuutta. Se oli täällä noin 30 cm paksu ja heti sen alta alkoi puhdas pohjasavi.

Kauklahden kylätontti jatkui alueelle 11, mutta sen tarkkaan tutkimiseen ei ollut mahdollisuutta. Alueelta ei talletettu keskiaikaisia löytöjä, mutta dokumentoidussa pinnassa erottui runsaasti palanutta savea. Alue kuuluu hautausmaan suoja-alueeseen ja vaatii tutkimuksia ennen kuin siihen voidaan myöntää kajoamislupa.

ALUE 12

Koordinaatit: 761-770,50/687-695

Pituus 10,50 m ja leveys 1,80 m.

Pinta-ala: 18,80 m²

Alueelta 10 paljastuneen hautausmaan rajaamiseksi tutkimuksia jatkettiin seurakunnan omistaman tontin koillisosassa. Tähän avattiin 17.-18.6.2003 uudet alueet 12-15. Niiden dokumentoinnissa tyydyttiin ruokamullan alta paljastuneiden ilmiöiden ja rakenteiden kartoitukseen ja kuvailuun.

Alue 12 sijaitsi alueen 10 eteläpuolella kaakkoon kohti Espoonjokea viettävällä rinteellä. Koillispuolella alue rajautui alueeseen 13 ja lounaispuolella vuoden 2002 alueeseen 4. Alueen 12 lounaispuolella korkeus merenpinnasta on noin 17,70 m mpy, koillispuolella noin 17,20 m mpy. Vanhojen karttojen perusteella alue oli Pellaksen talon tonttimaan eteläosaa.

Alueen lounaispuolella pohjamaa oli hiekkaa (Y1208), paikoin hyvin hienoa keltaista hiekkaa (Y1209), jota oli myös vuoden 2002 alueella 4 (Y410). Muualla pohjamaa oli moreenia. Paikalla on alkujaan ollut luontainen moreenista ja hiekasta koostunut harjanne, joka rajautuu lännessä, etelässä ja idässä savi- ja silttikerroksiin.

Alueen 12 luoteisreunasta erottui kahden suorakulmaisen, profiiliin jatkuvan kaivannon pääty (Ku1204, Ku1206). Niiden täytemaa oli ympäristöään pehmeämpää ja tummempaa (Y1203, Y1205). Kyse on todennäköisesti kahden NW-SE-suuntaisen haudan päädyistä. Aivan alueen 12 koillispuolella oli mahdollisesti kolmannenkin haudan pääty (Y1209, Ku1210).

Alueen kaakkoisreunasta erottui tumma, sekoittunut profiiliin jatkuva täytemaavyöhyke. Ainakin pääosin kyseessä on modernin viemärikaivannon täytemaa (Y1212). Osassa alueen kaakkoisreunaa kyse saattaa olla myös myöhään (1900-l.) raivatun rakennuksen purku- ja täyttökerroksista (Y1202).

Hautausmaa jatkui alueelle 12. Muita vanhoja rakenteita tai ilmiöitä ei havaittu, mutta kaakkoispuolella oli mahdollisesti 1800-1900-luvun rakennuksen jäänteitä. Alueelta ei talletettu ajoittavia löytöjä. Alueen kaakkoispuolella kulkee kokoomaviemärin kaivanto.

ALUE 13

Koordinaatit: 757-773,50/691-705,50

Pituus 20,50 m ja leveys 0, 80-1,80 m.

Pinta-ala: 28,90 m²

Alue 13 sijaitsi alueen 10 eteläpuolella kaakkoon kohti Espoonjokea viettävällä rinteellä. Vanhojen karttojen perusteella paikalla on ollut Pellaksen talon tonttimaan eteläosaa ja lähipeltojen yläosaa. Luoteispuolella alue rajautui alueen 10 itäisimpään nurkkaan. Alue 13 yhtyi myös alueen 12 koillispuolelle. Alueen 13 luoteispuolella korkeus merenpinnasta on noin 18,20 m mpy, kaakkoispuolella noin 15,70 m mpy.

Pintamulta poistettiin 17.6.2003 kaivinkoneella, joka avasi noin 20 m pitkän rinteitä alas päin kulkevan koeojan. Suurimmassa osassa aluetta pintamullan alta paljastui puhdas pohjamaa. Luoteispuolella pohjamaa oli moreenia (Y1302) ja silttiä (Y1303), kaakkoisosassa savea (Y1308).

Pienellä alueella kaakkoisosaa alkoi myös kallio pilkottaa. Tämän kalliopaljastuman vieressä oli kivilatomus (R1307), joka tulkittiin 1800- tai 1900-luvulla rakennetun uunin perustaksi.

Alueen yläosan halki kulki noin 4 m leveä sekoittuneen täytemaan vyöhyke (Y1306), joka varmistui sittemmin kokoomaviemärin kaivannoksi. Sen linjalla ovat kaikki mahdolliset muinaisjäännökset tuhoutuneet.

Alueella 13 ei ollut löytöjä, ei sanottavasti edes palanutta savea. Alue ulottui vain luoteispäässään kylän varsinaiselle tonttimaalle.

ALUE 14

Koordinaatit: 773-783/695-706

Pituus 13 m ja leveys 1,70 m.

Pinta-ala: 18,70 m²

Alue 14 sijaitsi alueen 11 eteläpuolella kaakkoon kohti Espoonjokea viettävällä rinteellä. Luoteispäässä alue rajautui alueen 11 itäisimpään nurkkaan. Alueen 14 luoteispäässä korkeus merenpinnasta on noin 18,50 m mpy, kaakkoispäässä noin 16,50 m mpy. Vanhojen karttojen perusteella alue oli Pellaksen talon tonttimaan eteläosaa ja lähipeltojen yläosaa.

Pintamulta poistettiin 18.6.2003 kaivinkoneella, joka avasi noin 13 m pitkän rinteitä alaspäin kulkevan koeojan. Alueen luoteisosassa pintamullan alla jatkui tiivis kivien sekainen savikerros (Y1402), joka erotettiin jo alueelta 11 (Y1102). Alueen keskeltä kulki runsaat 5 m leveä pääosin sekoittuneesta savesta koostuva vyöhyke (Y1403), joka varmistui 1900-luvun jälkipuolella kaivetun valtaviemärin kaivannoksi. Sama viemäriinja erottui myös alueilta 13 ja 15. Alueen 14 kaakkoispäässä oli heti pintamullan alla puhdas pohjasavi.

Alueella 14 ei ollut löytöjä, luoteispäätä lukuun ottamatta ei sanottavasti edes palanutta savea. Alue ulottui vain luoteispäässään kylän varsinaiselle tonttimaalle.

ALUE 15

Koordinaatit: 785,5-795/701,5-707,5

Pituus 11 m ja leveys 1,7 m.

Pinta-ala: 15,70 m²

Alue 15 sijaitsi seurakunnan omistaman tontin pohjoisimmassa kulmassa laskeutuen rinteitä kaakkoon kohti Espoonjokea. Alueen 15 luoteispäässä korkeus merenpinnasta on noin 18,70 m mpy, kaakkoispäässä noin 17,80 m mpy. Vanhojen karttojen perusteella alue oli 1750-luvulla Lillbassin talon tonttimaan eteläosaa, mutta vuoden 1733 kartasta sen voidaan päätellä alkujaan olleen Storbassin tonttia.

Pintamulta poistettiin 18.6.2003 kaivinkoneella, joka avasi noin 11 m pitkän ja 1,7 m leveän rinteitä alaspäin kulkevan koeojan. Alueen luoteisosassa pintamullan alla oli tiivis kiveys (R1502). Sen läheisyydestä talletettiin yksi pala keskiaikaista kivilavikeramiikkaa (:751). Kyseessä on luultavasti rakennuksen perustuksiin tai uunin pohjaan liittyvä kivilatomus, joka saattaa ajoittua jopa keskiajalle. Sen tarkka dokumentoiminen ei kuulunut enää kahden viimeisen viikon

tutkimustehtävään, sillä kaivausten loppuvaiheessa työt tontin itäosassa keskitettiin hautausmaan laajuuden selvittämiseen. Edellä kuvatun kiveyksen kaakkoispuolella oli värjäytyneestä hiesusta koostuva vyöhyke (Y1503). Alueen kaakkoispäästä paljastui sama valtaviemärin linjaus kuin alueilta 13 ja 14 (Y1504).

Alueen 15 löydöistä talletettiin vain yllä mainittu keramiikan pala. Alueella oli myös vähän palanutta savea. Muut löydöt olivat 1700-1900-lukujen jätettä.

5 LÖYDÖT

Kauklahten Sakan vuoden 2003 kaivauksilla talletettiin 1400 varsinaista löytöä, joiden paino oli yhteensä 6236 g. Nämä löydöt on luettelointi 742 :lle alanumerolle Kansallismuseon historiallisen ajan kokoelmiin (KM 2003111: 1-655, 666-752). Kaivauksilta löytyi noin 57,5 kg palanutta savea ja savitiivistettä, joista talletettiin 31058 g (Ks. Liitteet 4b, 5). Ne luettelointi samalle päänumerolle (KM 2003111: 753-1027).

Luut talletettiin ainoastaan vanhimmista kerroksista ja luettelointi omaan liitteeseen (KM 2003111: 1028-1093; Liitteet 4c, 6). Talletettuja luita oli yhteensä 805 g. Joukossa oli kaksi pientä luuesineen katkelmaa (:1028, 1029). Pääosa modernien ja sekoittuneiden kerrosten luista poistettiin jo kenttätyövaiheessa ja loput 1350 g jälkitöiden yhteydessä. Tutkitun alueen maaperässä luut olivat säilyneet erittäin huonosti. Asuinpaikka-alueen vanhimmista kerroksista ei luita juuri löytynyt vaan ne ovat maatuneet vuosisatojen kuluessa. Huomattava osa talletetuista luista onkin palanutta luuta. Hauta 1:ssä havaittiin vainajasta maatuneen luun murentuneita rippeitä, joista vain muutama muru (:1091) saatiin talteen.

Seuraavassa tarkastellaan merkittävimpiä löytöjä ja löytöryhmiä.

METALLIESINEET

Metalliesineet luettelointi raportoinnin alkuvaiheessa ja toimitettiin sen jälkeen konservoitaviksi. Metalliesineet käsitellään tässä suppeasti, sillä niitä ei ole voitu tarkastella konservoituina. Metallien osalta tulokset ovat vasta alustavia.

Rahat

Kaivauksissa löytyi kolme 1700-lukua vanhempaa rahaa. Niistä vanhin on alueen 8 paalunsijan R831:5 vierestä (Y848) löytynyt 1300-luvun lopulle ajoittuva S-brakteaatti (KM Rahakammio 2004020:1). Alueelta 7 uuninjäänteiksi tulkittuun rakenteeseen R711 liittyvästä kerroksesta Y718 löytyi ruotsalainen vuosiin 1633-1653 ajoittuva hopeakolikko (KM Rahakammio 2004020:2).

Lisäksi eri puolilta tutkimusaluetta löytyi neljä venäläistä 2 ja 5 kopeekan kuparikolikkoa, jotka ajoittuvat 1700-luvun lopulle ja 1800-luvun alkupuolelle (:117, 507, 740).

Kupariseosesineet

Alueelta 8 talletettiin kaksi viilaten viimeisteltyä soikeata helaa tms. (:298,367) ja alueelta 9 löytyi yksi sormustin (:453). Eri kerroksista löytyi myös muutamia pronssi- tai kuparilevyn katkelmia sekä muita kupariseosesineiden palasia.

Alueelta 8 löytyi sekoittuneesta kerroksesta ns. ortodoksiristi (:434), joka ajoittuu tyyllillisesti (Ville Laakso pers. comm.) lähinnä 1700-luvulle. Tällainen risti on epätavallinen löytö läntisessä Suomessa.

Raudat

Pintakerroksista löytyneitä rautoja ei talletettu. Muista yhteyksistä pääosa raudoista talletettiin mahdollista myöhempää tutkimusta varten. Rautaesineistä kannattaa mainita lukuisat veitset ja veitsen katkelmat (mm. :1, 116, 124, 149, 165, 213, 347, 353, 416, 424, 425, 651, 677, 687, 694, 723, 745), joista osa on keskiaikaisiksi ajoitetuista yhteyksistä.

Alueelta 7 löytyi puretun uunin jäänteiksi tulkitusta yhteydestä (Y718) nivelkuolaimet (:61). Alueelta 8 löytyi puolestaan todennäköisesti 1700- tai 1800-luvulle ajoittuva rautainen lehmän- tai lampaankello (:142). Taloustavaroista mainittakoon kaksi rautapadan jalkaa, joista toinen (:250) löytyi 1700-1800-luvun uunin perustuksista (rakennus 8/2).

Löytöjen joukossa on runsaasti T:n muotoisia ns. hevosenkengännauloja (mm. :195, 292). Niistä useimmat ovat 1800-lukua vanhemmista yhteyksistä. On mahdollista, että näitä nauloja on käytetty muuhunkin tarkoitukseen kuin hevosten kengittämiseen. Hevosenkengännaulojen joukossa oli myös jääkengännaula (:246). Naulojen ohella löytyi myös muutamia niittejä ja niitin katkelmia.

KERAMIikka

Saviastiain palat ovat Kaukalahden kaivausten merkittävin löytöryhmä. Keramiikan palojen joukossa on useiden keskiaikaisten saviastioiden palasia. Osa niistä matalapolttoista ns. Itämerenkeramiikkaa, osa saksalaista kivi- ja protokivitavaraa.

Ns. Itämerenkeramiikka

Kaivauksilta löytyi useita paloja matalassa lämpötilassa poltettua keramiikkaa, mutta on vaikea sanoa kuinka monesta astiasta sirpaleita on. Monet paloista (:252, 579, 586, 587, 588, 589, 590, 594, 600, 604, 605, 635, 642) ovat samaa keramiikkaa, jota löytyi vuonna 2002 alueilta 1 (2002069:83) ja 2 (2002069:166, 206, 207, 243). Tämän keramiikan massa on karkeata. Siinä on sekoitteena kvartssia, kiillettä ja hiekkaa. Palojen pintakerros on väriltään punaruskea, ydin harmaa. Osa palojen pintaa on mustunut joko valmistuksen tai käytön yhteydessä. Osassa paloja mustaa karstaa on ulkopinnalla, osassa sisäpinnalla. Astiat on muotoiltu joko hitaalla pyörällä tai dreijalla. Keramiikan pintaa on silotettu lietteellä. Astioiden suureuna aukeaa ulospäin, yläreuna on suora (Ks. :635). Astioissa on jyrkästi taittuva kaula ja sen alla selvät hartiat. Kaulan alapuolella on tylpällä puikolla huolellisesti tehtyjä vaakasuoria koristeuria. Koristelu keskittyy astian yläosaan, alaosan ollessa koristelematon. Palat ovat ruukkumaisesta astiasta, jonka suun halkaisija on ollut noin 190-200 mm ja pohjan noin 150-160 mm. Kyljen paksuus on 5-6 mm paitsi pohjareunassa, jossa se kasvaa noin 8 mm:iin. Nyt löytyneet palat ovat uunin (R914) ympäristöstä (Y915, Y933, Y939) lukuun ottamatta yhtä alueen 8 yhteydestä 817 löytynyttä sirpaletta (:252). Suuri osa alueilta 2 ja 9 löytyneistä paloista on todennäköisesti samasta astiasta, vaikka vain pari voidaan liittää toisiinsa.

Haudan 1 täytymaasta löytyi suureunapala (:730), joka on massaltaan ja koristelultaan edellä kuvattujen kaltainen, mutta paksumpi pala (11 mm). Tämän astian suureunan profiili on muista poiketen pyöreä. Suureunan alla erottuu yksi koristeura. Palan ulkopinnalla on karstaa, sisäpinta on karstoittumaton.

Keramiikka kuuluu Sellingin ryhmään AII (ns. vanhempi mustasavikeramiikka) (Broberg & Hasselmo 1981, 29). Tämä on ns. Itämerenkeramiikkaa, jota on valmistettu monin paikoin Itämeren piirissä. Suomessa sitä ei tiedetä valmistetun. Kauklahden astioiden koristelulle ja muotoilulle on vastineita mm. Sigtunasta (Roslund 2001, 283-288, 382-389, 465-483) ja Visbystä (Forsström 1976, 42-68, 220). Samankaltaista keramiikkaa on myös Itämeren itärannikolta mm. Novgorodista (Roslund 2001, 87-136) ja Virosta (FM Erki Rüssow ja FT Andres Tvauri pers comm.). Virossa, jossa tämän tyyppistä keramiikkaa on melko runsaasti, se ajoitetaan 1000-1200-luvulle (Tvauri 2000 s. 99-102). Andres Tvaurin mukaan Kauklahdesta löytyneet palat ajoittuvat todennäköisimmin 1200-luvulle (Anders Tvauri pers. comm.). Kyse on paikallisesti valmistetusta keramiikasta, joka jäljittelee muualla Itämeren piirissä valmistetun keramiikan muotoa ja koristelua, tai se on tuontia Virosta tai Luoteis-Venäjältä (FM Mathias Bäck, pers. comm. 15.10.2002.). Samaa keramiikkaa oleva astia on löytynyt todennäköisesti 1300-luvun puolivälissä autoituneelta Karjaan Snappertunan Bergin Kullåkersbackenilta (Haggrén, Jansson & Pihman 2003).

Alueelta 8 löytyi yhteydestä Y828 muutamia paloja (:292) massaltaan edellä kuvatun kaltaista keramiikkaa, jonka pinnassa on paikoin naarmutusta. Näiden palojen massa on sisäpinnalta punertava, ulkopinnalta musta ruskea ja keskeltä harmaa. Myös yhteydestä Y833 löytyi pieni pala matalapolttoista mustaa ja sekoitteeltaan karkeata keramiikkaa (:402). Alueen 7 yhteyksistä Y708 ja Y712 löytyi kolme yhteen sopivaa palaa (:55, 292), jotka ovat ruukku- tai patamaisen astian 6-8 mm paksusta kuperasta kyljestä. Palojen massa on karkeata. Muihin löytöihin verrattuna sekoitteessa on hieman enemmän hiekkaa ja vähemmän kvartssia. Sekoitteessa on myös kiillettä. Astia on muotoiltu dreijalla tai hitaalla pyörällä. Sekä ulko- että sisäpinnalla on karstaa. Molemmat pinnat ovat mustia, massa tummanharmaa.

Alueen 8 yhteydestä Y833 löytyi kaksi yhteensopivaa palaa (:403), joiden massassa on hienempi sekoite kuin edellä kuvatuissa keramiikoissa. Massa on sisältä mustaharmaa, muuttuen pintoja kohden ruskeaksi. Sekoitteena on hiekkaa ja hieman kiillettä. Ulkopinta on silattu tasaiseksi. Palat ovat astiasta, jonka ulkopintaa on koristanut ainakin neljä vaakasuoraa 3 mm leveää kaksoisuraa. Suomesta tunnetaan hyvin samanlainen irtolöytönä talletettu pala Karjaan Söderbyn Ladugårdsbackenilta (KM 2003017:122). Yhteydestä Y833 on myös suureunapala (:409), joka muistuttaa edellä mainittuja paloja, mutta jonka massa on sekoitettu enemmän hiekkaa ja kvartssia. Myös tämän palan ulkopinta on silattu kiiltäväksi. Samaa keramiikkaa on löytynyt mm. Tallinnasta, jossa se ajoittuu 1200-luvun lopun ja 1300-luvun alkupuolen kerroksiin. Siellä sitä kutsutaan saksalaistyylliseksi keramiikaksi, mutta pidetään virolaisena tuotantona. (Erki Rüssow pers. comm.)

Alueelta 8 löytyi yhteyksistä Y821, Y823 ja Y832 suuri osa matalapolttoista keramiikkaa olevasta kapeakaulaisesta kannusta (:262?, 263, 277, 314, 316, 324). Astia on mahdollisesti hajonnut paikalleen, sillä suurin osa paloista oli yhtenä keskittymänä yksikössä Y821 (:263). Kannun suurin halkaisija on noin 180 mm ja suun halkaisija noin 80 mm. Säilyneen osan korkeus on noin 180 mm, mutta alkuperäinen on vähintään 200 mm. Kannun suureuna on profiloitu, kaulan juurta kiertää plastinen aaltovyö ja kyljissä on runsaan 20 mm välein ainakin kolme kapeata vaakasuoraa kohovyötä tai matalaa porrasta. Kannussa ollut pystysuora kahva. Keramiikan massa on punaruskeata ja melko huokoista. Sekoitteena on hiekkaa ja kiillettä. Ulkopinta on huolellisesti silattu tasaiseksi, mutta sisäpinta on viimeistelemätön.

Muu lasittamaton keramiikka

Alueelta 9, yhteydestä Y915 löytyi lasittamattoman keramiikka-astian kylkipala (:608).254). Tämä astia, jonka sisäpinnalla on dreijausjälkiä, on varsin kovaa, kovempaa kuin punasavikeramiikka. Palan massa on harmaata, tiivistä ja hienosekoitteista. Vuonna 2002 talletettiin aivan tämän paikan läheisyydestä toinen mahdollisesti samasta astiasta peräisin oleva pala (2002069:254). Myös alueen 7 yhteydestä Y708 löytyi pieni pala samankaltaista, mutta massaltaan punaisempaa keramiikkaa (:18).

Alueelta 10 ”haudan 2” pinnasta löytyi pala matalapolttoista rautakautista tai rautakauden tyyppin keramiikkaa (:737). Sen massa on huokoinen ja siinä on sekoitteena hiekkaa ja kiillettä. Massa on väriltään tasaisen vaaleanruskea.

Alueen 10 yhteydestä Y1014 löytyi myös pieni, kulunut pala matalapolttoista ns. rautakauden tyyppin keramiikkaa (:684). Sen massa on pinnoilta punaruskea, sisältä tummanharmaa.

Alueen 7 uuninjäänteiksi tulkitun rakenteen yhteydestä (Y718) löytyi korkeassa lämpötilassa poltetun harmaasavikeramiikka-astian kylkipala (:63). Sen molemmilla pinnoilla on selvät dreijausurat. Ulkopinnalla on runsaasti mustaa karstaa. Pala on Böömissä tai Etelä-Puolassa valmistetusta astiasta, joka ajoittuu todennäköisimmin 1500-luvun jälkipuolelle (Erki Rüssow pers. comm.).

Protokivisavi- ja kivasavikeramiikka

Alueelta 8 löytyi yhteydestä Y832 proto- tai varhaiskivisavikeramiikkaa oleva pala (:365), joka on astian pystysuorasta kahvasta. Keramiikan massa on harmaa ja sen pinnalla on suolalasisitusta. Pala on astiasta, joka ajoittuu todennäköisesti 1200-luvun lopulle ja on peräisin Reininmaalta, mahdollisesti Siegburgista (Erki Rüssow pers. comm).

Alueelta 8 löytyi kolme palaa protokivisavikeramiikkaa (:83, 158, 415), jonka ulkopintaa kiertää epäsäännöllisin välein kapeita koristeuria. Keramiikan ulkopinta on punaruskea, massa tummanharmaa. Sisäpinta on kaikissa paloissa lohjennut pois. Paloista yksi löytyi paalunsijan R831:5 sisältä. Näille paloille on vaikea löytää tarkkoja vastineita, mutta ne ajoittuvat varovaisesti arvioiden 1200-1400-luvuille.

Eri puolilta alueita 7, 8 ja 9 talletettiin kivasavikannun paloja, joissa useimmissa on selvät dreijausurat (:56-Y712, 69-Y720, 295-Y828, 345-Y832, 417-Y849, 426-Y803, 530-Y908, 595-Y915). Samaa keramiikkaa löytyi yksi pala jo vuonna 2002 (KM 2002069:192-Y207). Palat eivät ole yhteensopivia, mutta saattavat olla samasta astiasta. Astian halkaisija on noin 90-120 mm. Keramiikan massa on harmaa, monissa paloissa keskeltä kellertävä. Astian polttolämpötila on ollut korkea, sillä massa on lähes sintraantunut. Sisäpinnalla on kellanruskeata liettä, ulkopinnassa on tummanruskea viininpunavivahteinen rautapitoinen liete. Keramiikka ajoittuu 1300-luvulle ja todennäköisesti peräisin Ala-Saksista (Erki Rüssow pers. comm). Yhdessä sirpaleessa on erottuu hieman alasaksilaiselle keramiikalle tyypillistä rullaleimakoristelua (:345).

Alueelta 15 löytyi pala kivisaviastiasta, jossa on ollut pystysuora korva (:751). Palan ulkopinnalla on tummanruskea ja sisäpinnalla ruskea liete. Massa on harmaa ja sintraantunut. Pala on

pienehköstä astiasta, pikemminkin kupista kuin kannusta, jossa on ollut pystysuora korva. Myös tämä astia ajoittuu 1300-luvulle ja on todennäköisimmin Ala-Saksista (Erki Rüssow pers. comm).

Eri puolilta tutkimusaluetta löytyi muutamia vaaleanharmaan kivisavikeramiikan palasia. Ne ovat Rein-joen varrella Sieburgissa valmistettua keramiikkaa. Paloista osa ajoittuu 1300-luvulle (: 30-Y708, 31-Y708, 201-Y803, 301-Y829, 311-Y829, 326-Y832, 366-Y832), osa lienee 1400-luvulta tai 1500-luvun alusta (331-Y832, 641-Y939, 704-Y1020) (Gaimster 1997 s. 163-170.; Stephan 1982 s. 103-107.; Erki Rüssow pers. comm.). Alueelta 9 löytyi myös kaksi yhteen sopivaa palaa, jotka ovat Sieburg-keramiikalle tunnusomaisesta sormipainantein muotoillusta pohjan reunasta (:472-Y908, 557-Y915). Nämä palat ovat todennäköisesti 1500-luvulle ajoittuvasta astiasta. Ainakin useimmat elleivät kaikki näistä Sieburg-keramiikan paloista on myöhäiskeskiajalla yleisesti käytetyistä kannuista.

Alueelta 8 löytyi kolme pientä samasta astiasta olevaa massaltaan harmaata kivisavikeramiikan palaa, joista kaksi on yhteensopivia (:107, 134, 153 – Y803). Palojen ulkopintaa, jossa on harmaata ja väritöntä suolalasisitusta, koristaa selvät dreijausurat. Palat ovat todennäköisesti Ala-Saksissa 1300-luvun lopulla tai 1400-luvun alussa valmistetusta astiasta.

Alueen 8 yhteydestä Y828 löytyi massaltaan tummanharmaa pala 1500-luvulle ajoittuvasta reliefikoristeisesta kivisaviastiasta (:290). Sen ulkopinnalla on suolalasisitus. Koristekuvion katkelmassa erottuu kasviornamentiikkaa. Kyse on todennäköisesti Kölnissä 1530-1550-luvulla valmistetusta kannusta (Erki Rüssow pers. comm.). Alueelta 7 löytyi yhteydestä Y709 massaltaan vaaleanharmaa kivisaviastian pala, jonka molemmilla pinnoilla on suolalasisitusta (:43). Alueelta 8 löytyi puolestaan yksi paksuseinäisen pullon tai kannun pala (:243). Sen massa on harmaa, ulkopintaa koristaa läikikäs ruskea suolalasisitus. Alueelta 9 talletettiin yksi voimakkaasti sintraantunut kivisaviastian pala. Sen massa on vaaleanharmaa, oranssinruskeassa pinnassa on suolalasisitusta. Kaikki kolme palaa ovat uuden ajan alun kivisaviastioista. Kahden ensin mainitun alkuperä löytyy Reininmaalta, todennäköisesti Raerenista ja Frechenistä, kolmannen puolestaan Saksin Waldenburgista (Erki Rüssow pers. comm).

Vuonna 2002 talletettiin alueelta 2 useita paloja kivisavipullosta (2002069:279, 297). Sekä alueelta 8 että alueelta 9 löytyi nyt todennäköisesti samaan pulloon kuuluvia kylkipaloja (:112, 515) ja iso pohjareunapala (:91). Sen violetinvivahtaisen harmaassa massassa on runsaasti pieniä tummia pilkkuja, jotka kirjavoittavat myös sekä ulko- että sisäpintaa. Astian ulkopinnalla on ruskea suolalasisitus. Palat ovat peräisin todennäköisesti Ala-Saksin Duingenissa 1600-luvulla valmistetusta pullosta (Erki Rüssow pers. comm).

Lisäksi kaivauksilla löytyi 1700-1800-lukujen selteripullojen palasia, joita ei talletettu.

Punasavikeramiikka

Kauklahdesta löytyi runsaasti punasavikeramiikkaa, josta pääosa oli moderneista astioista. Pintakerroksista löytyneistä 1700-1900-lukujen astiain sirpaleista poistettiin valtaosa. Pieni osa aineistosta talletettiin lähinnä mahdollista näyttelytarvetta ajatellen (mm. 80, 268, 497). Osa modernista keramiikasta on paikallista valmistetta, mistä on todisteena yhdessä pohjapalassa oleva leima ”LAMBROTH ESBO” (:269). Vanhemmista kerroksista löytyneet palat sen sijaan talletettiin. Alimmissa kerroksissa punasavikeramiikan paloja oli vain satunnaisesti.

Talletetussa aineistossa on etenkin patojen ja vatien kylkipaloja. Punasavesta valmistetut kolmijalkapadat olivat tyypillisiä keittoastioita 1500-luvulta 1700-luvun alkupuolelle. Kaivauksissa

löytyi yksi todennäköisesti 1700-luvulle ajoittuva kolmijalkapadan putkikahva, jonka päässä on yksinkertainen profilointi. Löytöjen joukossa on lisäksi muutamia pieniä putkikahvojen sirpaleita (:460, 535, 610). Padan jalkoja löytyi vain kaksi (:267, 368). Alueen 7 yhteydestä Y712 löytyi lisäksi neljä yhteen sopivaa kolmijalkapadan palaa, joiden avulla voidaan rekonstruoida tämän halkaisijaltaan noin 130 mm olleen ja 1500-luvun lopulle tai 1600-luvulle ajoittuvan padan muoto (:49). Padan sisäpinnalla on ollut punaruskeankirjava lyijylasitus. Myös alueelta 11 talletettiin yksi uuden ajan alkuun ajoittuva kolmijalkapadan suureunapala (:748). Alueen 8 itäosan mahdollisen palossa tuhoutuneen rakennuksen (*Saka 8/7?*) nokisesta kerroksesta löytyi yksi korkeassa lämpötilassa deformoitunut punasaviastian suureunapala (:288).

Astianpalojen ohella alueelta 9 löytyi pienen punasavesta valmistetun ihmisfiguurin katkelma (:516).

Valkosavikeramiikka

Kaivausalueilta ei juuri löytynyt valkosavikeramiikasta valmistettuja astioita. Ainoita poikkeuksia on alueelta 8 löytynyt pieni sirpale, jonka ulkopinnalla on tummanruskea lyijylasitus (:325-Y832).

VÄRTTINÄNKEHRÄT

Alueen 7 yhteydestä Y722 löytyi yksi punasavesta valmistettu värttinänkehrän katkelma (:70). Sen halkaisija on 50 mm ja korkeus 15 mm. Sekä alueelta 7 että alueelta 9 löytyi lisäksi hyvin pieni mahdollinen värttinäkehrän tai loimipainon katkelma (:53-Y712, 614-Y918).

LASIASTIAT

Pintakerroksissa oli runsaasti 1800- ja 1900-lukujen lasia, jota ei talletettu. Lisäksi eri puolilta tutkimusaluetta löytyi 1700-luvun lopulle ja 1800-luvun alkupuolelle ajoittuvien pääosin kotimaisten lasiesineiden palasia, joista osa talletettiin tarkoituksena saada läpileikkaus tuon ajan maalaistalojen lasiesineistöstä. Löytöjen joukossa on muutamia vihreiden ja värittömien kulmikkaiden matkalipaspullojen palasia (:79, 249, 499), sinisen pullon suureunapala (:454) sekä viinipikarin jalkalevyn katkelma (:669).

Oman ryhmänsä muodostavat kolmen lasisen verkonkohon palat (:89, 280, 674). Nämä halkaisijaltaan noin 50 mm olevat pallot ovat hyvin kuplikasta tummanvihreätä lasia. Yhdessä erottuu selvä puntteliarven jälki. Pallot ovat kotimaista tuotantoa. Täsmälleen samanlaisia palloja on valmistettu ainakin Someron Åvikin (1748-1833) tehtaalla.

Lasilöytöjen joukossa on kolme palaa 1600-luvun jälkipuolelle ajoittuvasta viinipikarista, remmarista. Remmareissa oli kupera maljan yläosa, vadelmanypyin koristeltu kapeampi maljan alaosa sekä lasilangasta kiertämällä muotoiltu jalkalevy. Alueelta 9 talletetuista paloista yksi on suureunasta (:634), kaksi muuta ovat jalkalevyn katkelmia (:521, 537). Myös yksi alueen 8 yhteydestä Y823 talletettu väritään turkoosi sirpale saattaa olla uuden ajan alkuun ajoittuvasta lasipikarista (:273). Alueelta 8 löytyi lisäksi kahden tummanvihreän kulmikkaan pullon palasia, jotka saattavat ajoittua jo 1600-luvulle tai 1700-luvun alkupuolelle (:90, 122, 322). (Ks. esim. Henkes 1994 s. 189-199, 236-243.)

Alueelta 8 löytyi pintamultakerroksen alaosa väritön lasihelmi, joka on valmistettu kiertämällä (:81). Helmeä on vaikea täsmällisesti ajoittaa, mutta valmistustavasta päätellen se on 1700-luvulta tai vanhempi.

IKKUNALASI

Eri puolilla tutkimusaluetta oli 1700-luvun lopulle ja 1800-luvulle ajoittuvaa vaaleanvihreätä ikkunalasia, jota ei talletettu. Eniten sitä oli alueilla 7 ja 8, joissa se liittyi rakennuksiin 7/1 ja 8/1. Osa palaneen rakennuksen 7/1 alueelta löytyneestä ikkunalasista oli sulanut kuumuudessa.

Alueilta 7-9 löytyi lisäksi pieniä määriä 1700-luvun puoliväliä vanhemman vaaleanvihreän 1,5-2 mm paksun ikkunalasin sirpaleita (mm. :174, 511). Määrä oli kaikkialla kuitenkin melko vähäinen. Suurin osa näistä paloista oli muotoiltu lasiveitsellä. Joukossa oli kuitenkin joitain paloja, joissa reuna oli muotoiltu nyrhien (:123, 184). Ainakin yksi paloista on suorakulmaisesta ruudusta (:123). Palasten joukossa ei ole lasimestarin työskentelyyn viittaavaa leikkuujätettä, lukuun ottamatta yhtä sirpaletta, jossa on paksu pyöreä reuna (:84). Osa yhteydestä Y803 löytyneestä vanhemmasta ikkunalasista oli hyvin haurasta (:108), mikä on todennäköisesti seurausta kovasta kuumuudesta, mahdollisesti tulipalosta.

LIITUPIIPUT

Eri puolilta tutkimusaluetta löytyi liitupiipun paloja. Joukossa on muutamia pesäkatkelmia, jotka voidaan ajoittaa. Erityisesti alueelta 9 löytyi 1600-luvulle ajoittuvien piippujen katkelmia. Niistä yhdessä pesässä on kantaleima DA tai OA (:279), toisessa puolestaan tudor-ruusu (:441). Pesäkatkelma, jonka kannan sivussa on MS tai SW-leima on puolestaan 1700-luvulta (:228). Paksu koristeltu varrenpääkatkelma lienee 1600-luvulta (:498), samoin paksu koristelematon, mutta pureskeltu varrenpääkatkelma (:536).

Alueelta 9 löytyi myös yksi 1700-luvun jälkipuolelle ajoittuvan hyvin karstoittuneen simpukkakoristeisen pesän katkelma (:456). Se on piipusta, jota on varren katkettua yritetty korjata kiertämällä pesänjuuren ympärille tina- tai lyijylevyä.

KIVIESINEET

Talletettujen löytöjen joukossa on muutamia piinpalasia sekä harmaasta liuskeesta työstettyjä hioinkiviä. Piinpaloista kannattaa mainita alueiden 2 ja 9 maakasoista irtolöytönä talletettu vaaleanruskeasta kivistä muotoiltu pyssypii (:752) sekä haudan 1 täyttemaassa ollut iso tummanharmaan piin pala (:732).

Alueelta 10 löytyi myös yksi liuskekivistä valmistetun kivikirveen tai taltan teräkatkelma (:710). Se lienee satunnainen irtolöytö, mutta ei ole täysin poissuljettua, että läheisyydessä on ollut kivikautinen asuinpaikka. Lähimmät tunnetut asuinpaikat ovat noin viiden kilometrin päässä Espoon kartanon ympäristössä Finnsissä ja Sperringsissä.

KUONA

Eri puolilla tutkimusaluetta oli pieniä määriä kuonaa, lähinnä rautakuonaa. Ainoa keskittymä oli alueen 10 koillisreunassa, jossa kuopan Ku1042 pinnalla oli runsaasti pajakuonaa (:716-Y1062). Kuoppaa ei tutkittu pohjaan asti.

PALANUT SAVI / SAVITIIVISTE

Alimmissa kerroksissa oli noin 57 kg palanutta savea, josta noin 29 kg talletettiin (:753-1027). Eniten palanutta savea oli alueilla 7 ja 8 rakennuksen 7/2&8/4 alla ja ympäristössä. Näissä savissa on usein yksi tasoitettu pinta, jonka vastakkaisella pinnalla on kivien tms. painaumuksia. Savien massa vaihtelee melko paljon: osassa on runsaasti sekoitetta, osassa ei juuri lainkaan. Myös sekoitteen karkeus vaihteli huomattavasti aina hienosta hiekasta ja kvartsista noin 5 mm halkaisijaltaan oleviin kiviin ja kvartseihin asti. Sekoitteena oli käytetty myös samottea. Suuri osa savista lienee leivontaan, savustukseen tai kuivatukseen käytetyistä ns. matalalämpöuuneista, joita on vuorattu savella (vrt. Keramik i Sydsverige 2002, 144-145; Nosov 1992, 36-38, 44-45; Stilborg 1995). Vastaavaa savimateriaalia on löytynyt runsaasti monilta Uudenmaan keskiaikaisilta ja 1500-1600-lukujen tonttimailta.

6 RAKENNUKSET

Tutkimusalueen länsiosa on 1700-1900-luvuilla ollut Sakan ja itäosa Pellaksen talon tonttimaata. Kolmannen talon, Lillbassin tonttimaan on ulottunut nyt tutkitun tontin koillisosaksi. Tällä Kauklahten kylän keskusalueella on aiemmin ollut myös muita taloja, joiden rakennukset on luultavasti 1500-luvun lopulla tai 1600-luvulla siirretty muualle. Esimerkiksi Juusin talo on siirretty Espoonjoen eteläpuolelle. Vuoden 1759 kartassa on Sakan länsipuolelle merkitty Juusin vanha tontti. Lillbassin tonttimaan oli 1700-luvun jälkipuolelta 1900-luvun alkuun Pellaksen koillisosaksi, mutta alkujaan tällä paikalla on kylän peltosarkojen järjestyksen perusteella ollut sittemmin Espoonjoen eteläpuolelle siirretty Storbassin talo. Lillbass on sen sijaan vuoden 1735 kartan mukaan sijainnut alkujaan etelämpänä eli alempana rinteessä.

Kauklahten kylän keskusalueella Sakan, Pellaksen ja Lillbassin tonteilla oli 1870-luvun alussa laaditun venäläisen topografisen kartan perusteella tilojen asuinrakennusten ohella parikymmentä ulkorakennusta. Alue oli asuttuna pitkälle 1900-lukua. Sakan viimeiset rakennukset purettiin 1970-luvulla, jonka jälkeen tontilla ei ole ollut rakennuksia.

Kaivausalueilta hahmotettiin 14 varmaa tai todennäköistä rakennusta (Saka 7/1, 7/2 & 8/4, 8/1, 8/2, 8/3, 8/5 (=9/1?), 8/6, 8/7?, 9/1 (=8/5?), 9/2?, 10/1, 10/2, 10/3, 13/1). On syytä korostaa, että alueella on vuosisatojen kuluessa todennäköisesti ollut enemmänkin rakennuksia, mutta esimerkiksi nurkkakivien varaan perustetusta aitasta ei juuri jää arkeologisesti havaittavia jälkiä, jos kiviä on siirretty paikoiltaan. Lisäksi alueilla 11-15, joita ei tutkittu pohjaan asti, on todennäköisesti joidenkin rakennusten jäänteitä.

Rakennusten ohella alueella 9 oli hyvin säilynyt keskiaikainen uuninperustus, jota ei voi liittää rakennuksiin. Talonpoikien ympärivuotisessa käytössä olleissa asuinrakennuksissa on aina ollut uuni tai liesi, mutta monet talousrakennuksista ovat olleet vailla tulisijaa. Lisäksi Suomessa on pitkään käytetty rakennusten ulkopuolella sijainneita erillisiä uuneja. Osassa nyt tutkittuja rakennusten perustuksia oli uuninperustus, osassa ei ollut merkkiä uuneista. Osa rakennusten uuneista saattaa sijaita nyt kaivettujen alueiden ulkopuolella, osa on mahdollisesti purettu perustuksiaan myöten jo vuosisatoja sitten.

1800-1900-luvut

Alue 8 rajautui koillisosastaan 1970-luvun puolivälissä purettuun asuinrakennukseen (8/1). Alue 9 rajattiin pohjoisosastaan 1900-luvulla täytettyyn kaivantoon tai mahdollisesti maakellarin

jäännöksiin. Myös muualla Sakan tonttimaalla, mm. alueen 3 eteläpuolella oli 1900-luvun jälkipuolella purettujen rakennusten jäännöksiä, jotka erottuvat maanpinnalle. Tutkitun tontin itäpuoliskossa oli Pellaksen taloon liittyvien löytöjen perusteella 1900-luvulle asti käytössä olleiden rakennusten jäännöksiä, joita paljastui alueilta 5 ja 10. Myös alueelta 13 paljastui todennäköisesti 1800- tai 1900-luvulle ajoittuvan uunin perustusta (13/1). Ylempänä rinteessä nyt tutkitun tontin pohjoispuolella on Lillbassin 1900-luvulle asti käytössä olleiden rakennusten raunioita.

Alueilta 1 ja 7 paljastui tulipalossa tuhoutuneen, löytöjen perusteella 1800-luvulle ajoitetun NW-SE-suuntaisen rakennuksen (7/1) isoista lohkokivistä rakennettu kivijalka ja siihen liittyvä uuninperustus.

1700-luvun jälkipuoli – 1800-luvun alkupuoli

Alueen 8 eteläosassa oli NW-SE- ja SW-NE-suuntainen isoista luonnonkivistä rakennettu kivijalka ja todennäköisesti samaan rakennukseen liittyvä uuninperustus (8/2). Myös alueen 8 luoteiskulmassa oli esineajoitusten perusteella 1700-luvun lopulle tai 1800-luvulle ajoittuvan rakennuksen (8/3) jäännöksiä. Alueen 10 itäisimmässä kulmassa oli 1700-luvun lopulle tai 1800-luvulle ajoittuvan uunin jäännöksiä, jotka jatkuivat alueelle 11 (10/2).

Alueen 8 koillisosassa oli selvästi erottunut hiilensekainen kerros, joka saattaa olla peräisin paikalta raivatusta palaneesta rakennuksesta (8/7?), joka vähäisten löytöjen perusteella on lähinnä peräisin 1600-luvulta tai tätä myöhemmältä ajalta.

1400-1700-luku

Alueen 9 koillisosassa oli kivivalli, joka voidaan tulkita rakennuksen perustusten jäännökseksi (*Saka 9/2*). Siihen liittyvät löydöt ajoittuvat myöhäiskeskiajalta 1800-luvulle. Myöhempi maankäyttö oli pahasti sekoittanut alueen maakerroksia.

Alueen 10 kaakkoisosasta paljastui puutason, todennäköisesti lautalattian jäännöksiä, joiden päällä oli tiivis savikerros. Tätä E-W-suuntaista savitasoa reunusti lännessä ja pohjoisessa kevyt kiviperustus. Harvojen löytöjen perusteella tämä rakennus (10/3) ajoittuu myöhäiskeskiaikaan tai 1500-1600-luvulle. Tämän rakennuksen alla oli ainakin yksi hauta, kolme runsaasti hiiltä sisältänyttä matalaa kuoppaa sekä oja, johon liittyi paalunsija.

Aivan tutkitun tontin koillisimmasta kulmasta alueilta 11, 14 ja 15 paljastui kivensekaista kerrosta, alueelta 15 jopa kiviladelmaa, joka liittyy mahdollisesti keskiaikaisiin tai 1500-1600-luvun rakennuksiin. Asian varmistaminen vaatisi jatkotutkimuksia.

1300-1400-luku

Alueilla 1, 7 ja 8 oli noin neljä metriä leveän ja säilyneeltä osaltaan noin yhdeksän metriä pitkän SW-NE-suuntaisen rakennuksen (7/2&8/4) tai mahdollisesti kahden vierekkäisen rakennuksen perustus. Rakennuksen pohja erottui suorakaiteenmuotoisena ympäristöään savisempana alueena. Rakennuksen koillispäädyn kulmissa oli nurkkakivet, mahdollisesti myös lounaisimmassa kulmassa. Luoteisseinustalla oli uuninperustus, josta löytyi mm. pari palaa 1300-luvulle ajoittuvaa kivisavikeramiikkaa. Rakennuksen lounaispäädyssä oli tiivis savitaso ja osana sitä palamattomasta savesta muotoiltu kouru. Savitason alla oli kolme kuoppaa ja oja.

Tämän rakennuksen kaakkoispuolella, alueen 8 kaakkoisosassa ja alueiden 8 ja 9 välisellä lisäalueella oli puujäänteitä, jotka tulkittiin yhden tai mahdollisesti kahden vierekkäin sijainneen keskiaikaisen rakennuksen (8/5, 9/1) jäännöksiksi. Alueella 8 nämä jäänteet olivat hiiltyneitä. Niiden yhteydestä löytyi mm. 1300-luvulle ajoittuvaa keramiikkaa.

1200-1300-luku

Alueen 9 länsipuoliskossa oli uuni, johon liittyi kaksi rakennetta, joista toinen tulkittiin maahan upotetuksi tynnyriksi ja toinen tulensäilytyskuopaksi. Jäänteistä löytyneen itämerenkeramiikan perusteella uuni ajoittuu noin 1200-luvulle. Unin eteläpuolella oli viisi tummaa läikkää, jotka mahdollisesti liittyvät uunia ympäröineisiin puurakenteisiin.

Tutkitun alueen vanhimman rakennuksen (8/6) perustuksen muodostavat alueen 8 koillisosasta osittain rakennuksen 8/4 alta paljastuneet jäännökset. Ne koostuivat pienistä kivistä ladotuista matalista valleista, jotka muodostivat neliömäisen noin 4 m x 4 m kokoisen rakenteen. Rakennuksen alueella oli puulattian jäännöksiä. Tämän keramiikan ja stratigrafian perusteella 1200-1300-luvulle ajoitetun rakennuksen luoteiskulmassa oli purettuun uniin viittaavia jäännöksiä.

7 HAUTAUSMAA

Keskeltä Kaukalahden keskiaikaista kylätonttia löytyi muutamia luode-kaakko-suuntaisia hautoja, joista yksi (hauta 1) tutkittiin kokonaan. Siitä löytyi pala ns. Itämerenkeramiikkaa, veitsenkärki, muutamia nauloja ja naulankatkelmia sekä iso piikimpale. Haudassa oli jäänteitä puuarkusta, mutta itse vainajasta oli jäljellä vain hienoisia luunrippeitä. Kaksi muuta mahdollista hautakuoppaa kaivettiin pohjaan, mutta niistä ei varmistunut hautausta. Yhden haudan (hauta 4) suorakaiteen muotoinen pääty erottui selvästi. Hautaus jatkui alueen 10 kaakkoisprofiiliin ja se säästettiin mahdollisiin tuleviin tutkimuksiin. Haudat 2 ja 3 olivat toisensa leikkaavia kaivantoja, joista paljastettiin vain pinta. Niitä ei voitu varmistaa haudoiksi, mutta haudan 2 täytemaan pinnalta löytyi pala rautakautista tai rautakauden tyyppin keramiikkaa. Alueelta 12 paljastui kahden, mahdollisesti kolmen luode-kaakko-suuntaisen hautakuopan päät.

Haudat on kaivettu Espoonjokea kohti laskevalla rinteellä olevalle kapealle hiekka- ja moreenitörmälle, jossa on ollut ympäristöä pehmeämpää ja helpommin kaivettavaa maata. Alue on kooltaan enintään noin 20 x 20 m. Sen pohjoispuolella ylärinteessä on kallio, jota kiertää moreenivyöhyke, lännessä ja idässä pohjamaa on silttiä, etelässä tiivistä savea.

Haudoista ei ole luonnontieteellisiä ajoituksia, mutta osa niistä sijaitsee noin 1400-1600-luvulle ajoitetun lattiatason (rakennus 10/3) alla. Tutkitun haudan löydöttömyys viittaa esineettömään kristilliseen hautautapaan, mutta vain yhden tutkitun haudan perusteella ei voi tehdä varmoja johtopäätelmiä. Myös hauta 1:n täytemaasta löytynyt ns. Itämerenkeramiikan pala sekä mahdollisen haudan (hauta 2) pinnalta löytynyt rautakauden tyyppin keramiikan pala viittaavat keskiaikaisiin, todennäköisesti varhaiskeskiaikaisiin hautoihin.

Espoon nykyinen kirkko on 1400-luvun lopulta. Sen rakenteissa on käytetty hirsä, jotka ovat todennäköisesti kuuluneet paikalla olleeseen vanhempaan 1300-luvulla rakennettuun kirkkoon. (Korhonen 1999 s. 90-91.; Zetterberg 1999 s. 106-108.) Kaukalahdesta on Espoon kirkolle matkaa vain noin 3 km, joten on luultavaa, että kesän 2003 kaivauksissa löytyneet haudat ajoittuvat aikaan ennen Espoon kirkon perustamista.

Hautojen suunta poikkeaa hieman kristilliselle perinteelle ominaisesta itä-länsi-suunnasta, ollen luode-kaakko-suuntainen. Rautakauden lopulla ja varhaiskeskiajalla hautojen suunta on Suomessa vaihdellut lähinnä lounas-koillinen ja luode-kaakko välillä. Useimmat haudat ovat lounas-koillinen ja länsi-luode-suuntaisia, mutta esimerkiksi Pälkäneen kirkon kaivauksissa löytyi kesällä 2003 ristiretkiajalle tai keskiaikaan ajoitettuja luode-kaakko-suuntaisia hautauksia. (Mikkola 2004 s. 35-36.; Purhonen 1998 s. 131-139.)

Kauklahden kylän asutuksen, hautojen ja merellisen yhteyden sijoittumiselle löytyy vastineita mm. Gotlannista, jossa 1990-luvulla tehdyissä inventoinneissa on löytynyt kymmeniä viikinkiaikaisia ja varhaiskeskiaikaisia satamapaikkoja, joihin liittyy pienehkö asutus sekä hautausmaa. Niistä yhdessä eli länsirannikolla sijaitsevassa Fröjelissä on viime vuosina tehty arkeologisia tutkimuksia, joissa on keskitytty toisaalta satama- ja kauppapaikkaan, toisaalta hautausmaahan. (Carlsson 1998, 1999a, 1999b.)

8 YHTEENVETO

Kauklahti on Espoon vanhimpia kyliä ja Espoonjoen alajuoksun asutuksen keskus. Edulliselle paikalle suojaisen merenlahden perukkaan ja Espoonjoen suulle muodostunut Kauklahti mainitaan säilyneissä lähteissä ensi kerran vuonna 1451. Kylä on kuitenkin paljon vanhempi, sillä sen mukaan kutsuttiin noin kymmenen kylän muodostamaa verokuntaa.

Osa Kauklahden kylätontin keskeistä aluetta, mm. Sakan ja Pellaksen talojen tontit, on tähän päivään asti säilynyt modernilta rakentamiselta. Paikalle tullaan vuosina 2004-2006 rakentamaan Kauklahden uusi seurakuntatalo. Syyskuussa 2002 varmistui, että kylätontin pohjoisosa liittyy lisäksi vuoden 2006 asuntomessualueeseen.

Koska seurakuntayhtymän omistamalla tontilla uskottiin olevan kiinteitä muinaisjäännöksiä, paikalla tehtiin vuonna 2002 arkeologiset koekaivaukset. Niissä paljastui vanhoja rakenteita ja kulttuurikerroksia sekä löytyi keskiaikaista esineistöä. Koekaivausten tuloksena saatiin rajattua muinaisjäännösalue, joka vaati jatkotutkimuksia ennen kuin paikalla voidaan aloittaa rakennustöitä.

Alkukesästä 2003 kaivauksia jatkettiin seurakuntayhtymän omistaman tontin ylärinteen puoleisessa osassa. Tämä alue varmistui osaksi Kauklahden kylän keskiaikaista tonttimaata. Kesän 2003 kaivauksissa alueelta löytyi useiden vanhojen rakennusten perustuksia sekä hautausmaa-alue.

Vuoden 2003 tutkimuksissa löytyi yli kymmenen eri-ikäisen rakennuksen jäännöksiä. Osa niistä on viimeisten 300 vuoden ajalta, osa vanhempia. Vanhin rakennus ajoittuu keramiikan perusteella noin 1200-1300-luvulle, osittain sen päällä on 1300-1400-luvulle ajoittuva rakennus ja alempana rinteessä yksi tai kaksi muuta keskiaikaista rakennusta. Nämä rakennukset ovat todennäköisesti Juusin talon vanhalla tontilla. Sen kaakkoispuolella on noin 1200-1300-luvulle ajoittuvan uunin perustus ja todennäköisesti yhden uuden ajan alkuun ajoittuvan rakennuksen jäänteet, jotka ovat Sakan talon tontilla. Idempänä Pellaksen talon tontilla on yhden 1400-1600-luvulle ajoittuvan rakennuksen perustusta ja niiden itäpuolella Storbassin vanhalla tontilla todennäköisesti vielä yhden keskiaikaisen tai uuden ajan alkuun ajoittuvan talon jäännöksiä.

Keskeltä Kauklahden tonttimaata paikalta, joka sittemmin on kuulunut Pellaksen talon tonttiin, löytyi luode-kaakko-suuntaisia todennäköisesti varhaiskeskiaikaisia hautoja. Paikalla on todennäköisesti ollut hautausmaa, joka on ollut käytössä lyhyen aikaa ennen kuin Espoon nykyisen kivikirkon paikalle oli rakennettu sitä edeltänyt 1300-luvun jälkipuolen puukirkko.

Löydöistä merkittävimpiä ovat 1300-luvun hopearaha eli brakteaatti sekä keskiaikaisten saviastioiden palaset. Joukossa on palasia todennäköisesti 1200-luvulle ajoittuvista ns. Itämerenkeramiikkaa edustavista astioista sekä 1300- ja 1400-lukujen saksalaisista kivisavikannuista. Löydöt vahvistavat käsitystä, jonka mukaan Espoonjoen suisto ja Kaukalahden kylä on asutettu viimeistään 1200-luvulla. Muihin suomalaisiin talonpoikaiskyliin verrattuna Kaukalahdesta on löytynyt poikkeuksellisen paljon tuontiesineistöä. Tämä kertoo toisaalta kylän vauraudesta, toisaalta kyläläisten yhteyksistä meren yli Tallinnaan ja ehkä kauemmaksikin. Toisaalta on syytä korostaa, että palasia on korkeintaan paristakymmenestä noin 300 vuoden ajanjakson kuluessa käytössä olleesta astiasta.

Kaukalahden kylätontilla on ollut 1200-luvulta alkaen jatkuvasti asutusta. Pääosin tämä asutus lienee koostunut ruotsalaisista uudisasukkaista, mutta paikalla on ainakin varhaisimmassa vaiheessa ollut myös suomenkielistä väestöä. Osalle keramiikasta on vastineita Suomenlahden eteläpuolelta Viirasta ja on hyvin mahdollista, että sieltä on saapunut paikalle myös väestöä. Mahdotonta ei ole, että Kaukalahden kylätontilla on ollut asutusta jo rautakauden lopulla. Tämän varmistaminen vaatii kuitenkin jatkotutkimuksia.

Kaivaustulosten ja vanhan karttamateriaalin avulla Kaukalahdesta voidaan hahmottaa keskiaikainen kylämaisema, jossa on suojaisaan paikkaan rakennettu muutaman talon muodostama kylä, jonka keskellä on ollut hautausmaa. Espoonjokea kohti viettävässä rinteessä sijainneen kylän alapuolella on ollut peltoja ja niiden alla jokivarressa niittyjä. Aivan kylätontin pohjoispuolella on kulkenut Turusta Viipuriin vieneen suuren rantatien linjaus. Espoonjoen suulle ja merelle kylästä on ollut vain runsaan kilometrin matka.

Kaivausten tulokset tuovat uutta tietoa Espoon ja koko Uudenmaan nykyisen asutuksen varhaisvaiheista. Vanhimmat Kaukalahdesta talletetut keramiikanpalat ovat tiettävästi vanhimpia tunnettuja Espoon nykyiseen asutukseen liittyviä löytöjä. Ne tuovat merkittävän lisän hahmotettaessa Suomen etelärannikon materiaalista kulttuuria keskiajalla. Hautausmaan löytymisellä on merkitystä alueen kristillistymisen tutkimukselle.

Helsingissä 31.3.2004

Georg Haggrén

LÄHTEET

PAINAMATTOMAT LÄHTEET

Espoon kaupunginmuseo (EKM)

Keskiaikaiset kylät -tietokanta (2000)

Kartta-arkisto

Kansallisarkisto (KA)

Maamittaushallituksen kartta-arkisto (MHA)

Suomen asutuksen yleisluettelo (SAY)

Uudenmaan voudintilit

PAINETUT LÄHTEET

Alanen, Timo & Kepsu, Saulo 1989: Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805. SKS toimituksia 505. Tampere.

Finlands medeltidsurkunder (FMU) I-VIII. Utg. av Reinhold Hausen. Helsingfors 1910-1935.

Registrum Ecclesiae Aboensis eller Åbo Domkyrkas Svartbok (REA). Utg. af Reinh. Hausen 1890. Faksimilepainos. Jyväskylä 1996.

Suomen asutus 1560-luvulla. Kartasto. Toim. Eino Jutikkala & al. Suomen historiallinen seura. Käsikirjoja 7. Forssa 1973.

Suomen asutus 1560-luvulla. Kyläluettelot. Helsingin yliopiston historian laitoksen julkaisuja No 4. Helsinki 1973.

KIRJALLISUUS

Broberg, Birgitta & Hasselmo, Margareta: Keramik, kammar och skor från 7 medeltida städer. Medeltidsstaden 30. Stockholm 1981.

Carlsson, Dan: Vikingahamnar. Ett hotat kulturarv. Arkeo Dok skrifter nr. 1. Visby 1998.

Carlsson, Dan: Gård, hamn och kyrka. En vikingatida kyrkogård i Fröjel. CCC papers 4. Visby 1999 (a).

Carlsson, Dan: ”Ridanäs”. Vikingahamnen i Fröjel. Arkeo Dok skrifter nr. 2 - CCC papers 2. Visby 1999 (b).

Forsström, Margit: Keramik från Visby. Acta Archaeologica Lundensia series in 8 minore N 5. Bonn/Lund 1976.

Gaimster, David: German Stoneware 1200-1900. Archaeology and Cultural History. British Museum Press 1997.

Haggrén, Georg, Jansson, Henrik & Pihlman, Aki: Snappertunan Kullåkersbacken – Unohdettu tutkimuskohde unohdetulla pakalla. Muinaistutkija 3/2003. s. 13-24.

Kepsu, Saulo: Espoon vanhin asutusnimistö. (painamaton käsikirjoitus, 1999)

Keramik i Sydsverige. En handbok för arkeologer. Anders Lindahl & al red. Malmö 2002.

Kerkkonen, Gunvor: Bondesegel på Finska viken. Kustbors handel och sjöfart under medeltid och äldsta Wasatid. Skrifter utg. av SLS 369. Helsingfors 1959.

Korhonen, Teppo: Havaintoja Espoon kirkon ullakon seinissä olevista hirsistä. Espoon kaupunginmuseon tutkimuksia 6. Espoo 1999. s. 80-91.

Lindholm, Dan: Välähdyksiä keskiajasta - glimtar ur medeltiden. Espoon kaupunginmuseon tutkimuksia 6. Espoo 1999. s. 5-47.

Lindholm, Dan: Espoon kaupunginmuseon keskiaikaiset kylätontit-projekti; tulokset, ongelmat ja tulevaisuus. SKAS 3/2002, 34-36.

- Mikkola, Esa: Pälkäneen Pyhän Mikaelin kirkon kaivaukset vuonna 2003. *Muinaistutkija* 1/2004. s. 31-40.
- Nosov, E. N. 1992: Ryurik Gorodishche and the Settlements to the North of Lake Ilmen. *The Archaeology of Novgorod, Russia*. The Society for Medieval Archaeology, Monograph Series 13. Great Britain. s. 5-66.
- Orrman, Eljas: Den svenska bebyggelsens historia. *Finska skären. Studier i åboländsk kulturhistoria*. Konstsamfundet. Helsingfors 1990. s. 197-281.
- Orrman, Eljas 1996: Saaristoasutuksen vaiheet. *Saaristo-Espoo*. Hyvinkää, 15-30.
- Purhonen, Paula: Kristinuskon saapumisesta Suomeen. Uskontoarkeologinen tutkimus. Suomen muinaismuistoyhdistyksen aikakauskirja 106. Helsinki 1998.
- Roslund, Mats: Gäster i huset. Kulturell överföring mellan slaver och skandinaver 900 till 1300. Lund 2001.
- Salminen, Tapio: Suuri rantatie - Stora strandvägen. Tiemuseon julkaisuja 7. Helsinki 1993.
- Stephan, Hans-Georg: Die mittelalterliche Keramik in Norddeutschland (1200 bis 1500). Aus dem Alltag der mittelalterlichen Stadt. Hefte des Focke Museums 62. Bremen 1982. s. 65-122.
- Stilborg, Ole: En ugn är en ugn är en ugn. Om ugnar i allmänhet och en ugn från Skummeslöv, Halland i synnerhet. *META* 4/1995. s. 39-48.
- Tvauri, Andres: Loode-Vene päritolu slaavi keraamika Eestis 11.-16. sajandil. *Eesti Arheoloogia Ajakiri* 4/2000. s. 91-119.
- Zetterberg, Pentti: Espoon vanhan kirkon ikä – hirsien vuosilustot ajoittavat kivikirkon ja tuovat tietoa keskiajasta. Espoon kaupunginmuseon tutkimuksia 6. Espoo 1999. s. 92-112.

Espoo Kauklahti Saka
G. Haggrén, J. Enqvist & P. Hakanpää 2003

Karttaluettelo

N:o	Y, Ku, R, taso	MK	Pvä	Piirtäjä
1.	Yleiskartta	1:500 ?		
2.	Alue 7, dokumentointitaso 1, Y701, Y706, Ku707, Y708-710, Y712, Y717, R703, R704, R705, R725, R739.	1:50	14.5.03	PH
3.	Alue 7, R704, R704:2 ja R703:4, vaiheet 1-2.	1:20	19.5.03, 9.6.03	PH, HH
4.	Alue 7, R704, R704:2 vaihe 3 ja R703:4, Y721	1:20	10.6.03, 17.6.03	PH
5.	Alue 7, R711 ja R718, vaiheet 1-2.	1:20	22.5.03, 11.6.03	PH
6.	Alue 7, dokumentointitaso 2, Y708, Y709, Y712, Y713, Y714, Y716, Y718, Y719, R703, R705, R711, R715, R725, R739.	1:50	30.6-2.6.03	PH
7.	Alue 7, dokumentointitaso 3, Y708, Y709, Y714, Y716, Y720, Y722, Y723, Y726, Y736, Ku727, Ku740, R705, R715, R725, R724, R739.	1:50	16.6, 24.6.03	PH
8.	Alue 7, R705 ja Y708, vaiheet 1 ja 2.	1:20	21.5, 30.5.03	PH
9.	Alue 7, R705, Y708 ja Y729 vaiheet 3-4.	1:20	24.6.03	PH
10.	Alue 7, Y720, Y728, Y730, Y731, Y736, Y720, Y728, Y730, Y731, Y736, R739.	1:50	25.-26.6.03	PH, TÄ
11.	Alue 7, Y716 ja Y726 NE-profiili, Ku733 NW-profiili ja Ku734 N-profiili.	1:10	19.6, 27.6.03	PH, TÄ
12.	Alue 7, pohjavaaitus, Y735, Y736, Ku727, Ku732-734, Ku740, R703:2, R725, R739.	1:50	25.-26.6.03	PH, TÄ
13.	Alue 8, Y801-809, Y817, Y820, Y821, Ku810-813, R805, R808, R814-816, R818, R819, dokumentointitaso 1.	1:50	13.-14.5.03	JE
14.	Alue 8, Y803, Y806, Y807, Y817, Y823, Y862, R805, R825, R826, R827, R830, dokumentointitaso 1-2.	1:50	18.5.03	JE
15.	Alue 8, Y817, Y821, Y828, Y829, Y832; R814, R816, R824, R830, R831, dokumentointitaso 2.	1:50	23, 26.5.03	JE
16.	Alue 8, Y806, Y832, Y862, R827, dokumentointitaso 2.	1:50	27.5.03	JE
17.	Alue 8, Y817, Y821, Y832, Y833, Ku835, R814, R815, R824, R831, dokumentointitaso 3.	1:50	30.5, 2.6.03	JE
18.	Alue 8, Y817, Y821, Y822, Y833, Y836, Y839, Y841, Y843, Y848, Ku811, Ku813, Ku835, Ku842, Ku846-847, R814, R830, R840, R844, R861, dokumentointitaso 4.	1:50	6.6, 9.6.03	JE

N:o	Y, Ku, R, taso	MK	Pvä	Piirtäjä
19.	Alue 8, Y806, Y817, Y838, Y849, Y851, Y852, R827, R834, R853, dokumentointitaso 3.	1:50	12.6.03	JE
20.	Alue 8, R814, dokumentointitaso 4.	1:20	13.6.03	JE
21.	Alue 8, Y817, Y838, Y849, Y851, Y852; Ku850; R854, R855:1 ja 2, Y856, dokumentointitaso 4.	1:50	18.6.03	JE
22.	Alue 8, Y817, Y822, Y832, Y838, Y839, Y848, Y857, Y858, Ku811, Ku813, Ku846-847, R824, R830, R831:5 ja 6, R840, R844, dokumentointitaso 5.	1:50	24.6.03	JE
23.	Alue 8, Y852, pohjavaaaitus.	1:50	26.6.03	JE
24.	Alue 8, Y860.	1:50	27.6.03	JE
25.	Alue 8, pohjavaaaitus.	1:50	27.6.03	JE
26.	Alue 9, dokumentointitaso 1, Y901, Y902, Y903, Y907, Y908, Y910, Y911, Y913, Y916, Y950, Ku904, R905, R906, R914.	1:50	14.5.03	PH
27.	Alue 9, yksikkökartta Y909, Y912, Y932, R937.	1:50	19-20.5, 27.5.03	PH
28.	Alue 9, vaihe 1, Y901, Y908, Y913, Y916, Y917, Y950, Ku904, R905, R906, R914, R937.	1:50	21.5.03	PH
29.	Alue 9, vaihe 2, Y901, Y913, Y915, Y916, Y917, Y950, Ku904, R905, R906, R914, R914, R924, R935, R936, R937.	1:50	27.5.03	PH
30.	Alue 9, vaihe 3, Y901, Y913, Y915-Y918, Y920:1-4, Y921, Y923, Y925-Y928, Y941, Y950, Ku904, Ku919, R906, R914, R920:5, R922, R935, R936, R942, R944	1:50	4.6, 27.6.03	PH, UR
31.	Alue 9, R914, R922, R929 vaihe1, Y915, Y916, Y920:1-2, Y921, Y923, Y925, Y930, Y931, Y933, Y950, Ku943	1:20	4.6, 17.6.03	PH
32.	Alue 9, R929 vaihe 1-4,	1:20	17.6-23.6.3	PH, TÄ
33.	Alue 9, R922 ja Ku934 vaihe 1-3, Y916, Y923, Ku949.	1:20	4.-16.6.03	PH
34.	Alue 9, R920:5 vaihe 1 ja NW-profiili.	1:20	4-13.6.03	RV, PH
35.	Alue 9, yksikkökartta Y938, Y939, Y940, R945 NW-profiili, Y917, Y939, Y940, Y941, Y943, R935, R936, R945	1:20	25-27.6.03	UR
36.	Alue 9, pohjavaaaitus, Y901, Y913, Y916, Y917, Y941, Y950, Ku904, Ku919, Ku934, Ku949, R906, R914.	1:50	23-27.6.03	PH, UR
37.	Alue 10, Y1002, Y1004, Y1006, Y1007, Y1008, Y1016, Ku1005, R1003, dokumentointitaso 1.	1:50	20.-21.5.03	JW/JE
38.	Alue 10, Y1002, Y1004, Y1008, Y1009, Y1010, Y1011, Y1012-1016, Y1029, R1017, R1028, dokumentointitaso 1.	1:50	23, 26.5.03	GH/JE

N:o	Y, Ku, R, taso	MK	Pvä	Piirtäjä
39.	Alue 10, Y1004, R1017, dokumentointitaso 1.	1:20	27.5.03	HH/JE
40.	Alue 10, Y1009-1010, Y1012, Y1014, Y1016, Y1019, Y1020, Y1023, Y1029, Y1030, Y1041, Y1059, R1028, dokumentointitaso 2.	1:50	-	GH/JE
41.	Alue 10, Y1009, Y1016, Y1020, Y1030, Y1041, Y1043, Y1059, Ku1042, dokumentointitaso 2-3.	1:50	9.6.03	GH/JE
42.	Alue 10, Y1001, Y1009, Y1016, Y1041, Y1044, Y1043, Y1051, Y1057, Y1059, Y1060, Y1061, Ku1022, Ku1032, Ku1042, Ku1052, Hauta 1-2, Hauta 4, Hauta 6, dokumentointitaso 3.	1:50	19.6, 23.6.03	GH/JE
43.	Alue 10, Y1009, Y1016, Y1041, Y1044, Ku1032, Ku1048, Ku1050, Hauta 1, Hauta 4, dokumentointitaso 4.	1:50	24.6.03	GH/JE
44.	Alue 10, Y1009, Y1041, Y1043, Y1056, Ku1042, Ku1052, Ku1058, R1055, dokumentointitasot 4 ja 5.	1:50	26.6.03	GH/JE
45.	Alue 10, Hauta 1, dokumentointitaso 1.	1:20	15.6.03	GH/JE
46.	Alue 10, Hauta 1, dokumentointitaso 2.	1:20	15.6.03	JW/JE
47.	Alue 10, Hauta 1, dokumentointitaso 3.	1:20	15.6.03	JW/JE
48.	Alue 10, Hauta 1, dokumentointitaso 4.	1:20	15.6.03	JW/JE
49.	Alue 10, Hauta 1, dokumentointitaso 5.	1:20	15.6.03	JW/JE
50.	Alue 10, Hauta 1, pohjavaaitus.	1:20	15.6.03	JW/JE
51.	Alue 11, Y1016, Y1102, Y1103, R1104, dokumentointitaso 1.	1:50	21.5.03	UR/JE
52.	Alueet 12 ja 13, dokumentointitaso 1.	1:100	25.6.03	GH/PH/ JE
53.	Alueet 14 ja 15, dokumentointitaso 1.	1:100	25.6.03	GH/PH/ JE
54.	Alue 9 laajennus, dokumentointitaso 1, Y928, Y947, Y948, Y950, R924, R946.	1:50	27.6.03	JE, PH
55.	Koostekartta, alueet 7-8: 1700 – 1800 -lukujen rakenteet.	1:50	-	PH/JE
56.	Koostekartta, alue 9: 1800 – 1900-lukujen rakenteet.	1:50	-	PH/JE
57.	Koostekartta, alueet 7-8: keskiaikaiset – 1500-luvun rakenteet.	1:50	-	PH/JE
58.	Koostekartta, alueet 8-9: keskiaikaiset – 1500-luvun rakenteet.	1:55	-	PH/JE

ESPOO KAUKLAHTI SAKA
G. Haggrén, J. Enqvist & P. Hakanpää 2003

Liite 7

Yhteysluettelo

Alue 7

N:o	Kuvaus	Pvä
Y701	Pintamaa.	13.5.03
Y702	Palokerros (1800-1900-l:n alku.).	13.5.03
R703:1-3	Kivijalka (1800-1900-l.).	13.5.03
R704	Tulisijan pohja, liittyy R703:een (1800-1900-l:n alku).	13.5.03
R705	Tulisijan pohja (=R113, keskiaika).	13.5.03
Y706	Hiekansekainen savi, Ku707 sekoittunut täyttömaa.	13.5.03
Ku707	Kuoppa.	13.5.03
Y708	Mullan- ja hiekansekainen savi.	13.5.03
Y709	Pinnalta värjäytynyt pohjasavi.	13.5.03
Y710	Sekoittunut vaaleanharmaa savi, liittyy R703:een (1800-luku).	21.5.03
R711	Tulisijan perustus (=R109).	21.5.03
Y712	Nokinen ruskeanharmaa savi.	2.6.03
Y713	Läikikäs harmaa savi.	2.6.03
Y714	Vaaleanharmaa savi, pinnalta värjäytynyt (=106), liittyy R715 ja R705.	2.6.03
R715	Kivirakenne liittyy R705.	2.6.03
Y716	Savikouru.	2.6.03
Y717	Värjäytynyt hiekansekainen savi, liittyy R704. (1800-1900-l:n alku).	9.6.03

Y718	Hiekansekainen savi liittyy R711.	11.6.03
N:o	Kuvaus	Pvä
Y719	Nokinen savi.	18.6.03
Y720	Palanut vaaleanharmaa savitaso. (\approx Y714 ja R715).	18.6.03
Y721	Keltainen hienohiekka (1800-luku-1900-luvun alku).	18.6.03
Y722	Noensekainen savi, Ku727 täyttömaa.	18.6.03
Y723	Noensekainen savi.	18.6.03
R724	Lauta/lankku (NW-SE-suuntainen).	18.6.03
R725	Pystyyn nostettu iso kivi.	18.6.03
Y726	Puhdas savi, tuotu paikalle (=Y716, \approx Y720 ja Y714).	23.6.03
Ku727	Kuoppa, täyttynyt Y722.	24.6.03
Y728	Läikikäs tummanharmaa savi.	24.6.03
Y729	Läikikäs savi (keltainen ja vaaleanharmaa). (R705:n alla).	24.6.03
Y730	Palanut savi. Ku733 täyttömaa.	25.6.03
Y731	Palanut savi. Ku734 täyttömaa.	25.6.03
Ku732	Kuoppa, täyttynyt Y728.	25.5.06
Ku733	Kuoppa.	15.1.04
Ku734	Kuoppa.	15.1.04
Y735	Hiesunsekainen savi. Pohjasavi.	15.1.04
Y736	Harmaa savi. Pohjasavi.	15.1.04
Y737	Hiekansekainen savi. Ku734 täyttömaa.	20.1.04

Y738	Hiilensekainen savi. Ku733 täyttömaa.	20.1.04
R739	Paikalle tuotu luonnonkivi.	20.1.04

Ku740	Matala oja, täyttynyt Y713.	20.1.04
-------	-----------------------------	---------

Alue 8

N:o	Kuvaus	Pvä
Y801	Pintamaa.	13.5.03
Y802	Sekoittunut hiekka alueen koillisreunassa (1900-l.).	13.5.03
Y803	Nokinen, tiivis kulttuurikerros (1600-1800-l.).	13.5.03
Y804	Sekoittunut savi alueen itäreunassa (1700-1900-l.).	13.5.03
R805	Kivijalka alueen eteläosassa (1700-1800-l.).	13.5.03
Y806	R805:n rajoja seuraileva hiekka (1700-1800-l.).	13.5.03
Y807	R805:n sisällä oleva kerros (1700-1800-l.).	13.5.03
R808	Uuninpohja (R104 v.2002) (1700-1800-l.).	13.5.03
Y809	R808:n kivien välissä oleva kerros (=Y823) (1700-1800-l.).	13.5.03
Ku 810	Häiriö R808:n luoteispuolella, jätekuoppa (1900-l.).	13.5.03
Ku 811	Häiriö R805:n luoteispuolella, jätekuoppa (1800-1900-l.).	13.5.03
Ku 812	Häiriö R805:n luoteispuolella, jätekuoppa (1800-1900-l.).	13.5.03
Ku 813	Häiriö R814:n eteläpuolella (Koekuoppa 4 v. 2002) (1800-1900-l.) .	13.5.03
R814	Rakennuksen pohjakiveys (R814:1-4) (keskiaika).	13.5.03
R815	R814:n liittyvää puuta (keskiaika).	13.5.03
R816	Pieni kiveys R814:n koillispuolella (1700-1800-l.).	13.5.03
Y817	Sekoittunut pohjahiekka.	13.5.03
R818	Kivijalan kivi (= R703 (R112 v. 2002)) (1800-l.).	15.5.03

N:o	Kuvaus	Pvä
R819	Kansakoulun kivijalka (1930-1970).	15.5.03
Y820	R819:ää ympäröivä kerros (1930-1970).	15.5.03
Y821	Pohjasaven värjäytynyt yläosa (1400-1800-l.).	15.5.03
Y822	Puhdas pohjasavi.	15.5.03
Y823	R805:n sisällä lounaispäädyssä oleva savinen kerros (=Y809) (1700-1800-l.).	19.5.03
R824	Pieni kiveys R819:n länsipuolella = R830:n pohjoisosa (keskiaika).	20.5.03
R825	Pieni kiveys R805:n pohjoiskulman alla = R830:n kaakkoisnurkka (keskiaika).	20.5.03
R826	Pieni kiveys R805:n läntisen seinälinjan alla (1700-1800-l.).	20.5.03
R827	Kiveys alue 8:n lisäosassa (1500-1700-l.).	20.5.03
Y828	Tahmea palokerros Y803:n alla, (≈ Y832:n nokisin osa) (1500-1700-l.).	20.5.03
Y829	R830:n liittyvä? sekoittunut kerros alueen itäosassa (keskiaika).	22.5.03
R830	Rakennuksen seinäkiveys (=R825/R826) (keskiaika).	22.5.03
R831	Paalunsija (6kpl, R831:1-6) (keskiaika).	27.5.03
Y832	Y803:n alla oleva kulttuurikerros (1200-1900-l.).	27.5.03
Y833	R814:n sisällä oleva savinen kerros (≈Y821; ≈Y106 v. 2002; =Y714) (1400-1500-l.).	2.6.03
R834	Pieni kivikko (=R924). Ei rakenne?	6.6.03
Ku835	Kiveys ja kuopanne (1700-l.).	6.6.03
Y836	Ku835:n täyttömaa (≈Y832) (1700-l.).	6.6.03
R837	Kivillä täytetty/täyttynyt kuoppa alueen eteläreunassa (1800-1900-l.).	9.6.03
Y838	Puhdas pohjahiekka.	10.6.03
Y839	R830:n liittyvä kerros (keskiaika).	10.6.03

N:o	Kuvaus	Pvä
R840	NE-SW-suuntaiset puut R830:n luoteispuolella (R840:1-2). Liittyvät R830:n? (keskiaika).	10.6.03
Y841	U:n muotoinen läikkä – liittyy R805:n? (1700-1800-l.).	10.6.03
Ku842	Kivillä täytetty kuoppa (1700-1800-l.).	10.6.03
Y843	Ku842:n täytemaa (1700-1800-l.).	10.6.03
R844	Paalunsija ("kukkanen") (1700-1800-l.).	10.6.03
Ku846	Jätekuoppa, täyttynyt Y801/Y803:lla (1800-1900-l.).	10.6.03
Ku847	Jätekuoppa, täyttynyt Y801/Y803:lla (1800-1900-l.).	10.6.03
Y848	Y832:n alla oleva kulttuurikerros (keskiaika).	10.6.03
Y849	Musta, tahmea läikkä (≈Y851/852?) (keskiaika).	11.6.03
Ku850	Y849:n häiriö (Koekuoppa v. 2002?).	12.6.03
Y851	Maatunutta puuta sisältävä läikkä (≈Y849/852) (keskiaika).	12.6.03
Y852	Runsaasti hiiltä ja palanutta savea sisältävä läikkä (≈Y849/851) (keskiaika).	12.6.03
R853	Kivillä täytetty kuoppa (1700-1800-l.).	12.6.03
R854	Y849:n kiveys (keskiaika).	18.6.03
R855	Puuta, liittyy Y852:n (Y855:1 ja2) (≈Y851) (keskiaika).	18.6.03
Y856	Ku850:n täyttömaa (=Y801).	18.6.03
Y857	Tumma läikkä R814:n kulman alla (keskiaika).	26.6.03
Y858	Ku859:n täyttömaa, rajautuu kiviin (keskiaika).	26.6.03
Ku859	Kiviin rajautuva kuoppa R814:n alla (keskiaika).	27.6.03
Y 860	Läikkä R830:n alla (keskiaika).	27.6.03

N:o	Kuvaus	Pvä
R861	Rakennuksen pohjakiveystä (1700-1800-l.).	20.1.04
Y862	R827:n liittyvä kerros (1500-1700-l.).	20.1.04
R863	R861:n liittyvä lankku/lauta (entinen R815:1) (1700-1800-l.).	30.1.04

Alue 9

N:o	Kuvaus	Pvä
Y901	Pintamaa.	15.5.03
Y902	Mullansekainen hiekka (=Y204).	15.5.03
Y903	Sekoittunut hiekkansekainen savi.	16.5.03
Ku904	Kuoppa.	16.5.03
R905	Kivirakenne (=R206).	16.5.03
R906	Isot kivet (4 kpl), jotka rajaavat Ku904.	16.5.03
Y907	Mullansekainen hiekka.	16.5.03
Y908	Hiekkansekainen savi.	16.5.03
Y909	Keltainen hiekka.	19.5.03
Y910	Sekoittunut hiekkansekainen savi.	19.5.03
Y911	Sekoittunut vaaleanharmaa savi.	20.5.03
Y912	Mullansekainen hiekka.	21.5.03
Y913	Maatuneen puunsekainen multa.	20.5.03
R914	Puretun tulisijan pohja, liittyy Y921.	23.5.03
Y915	Saven- ja mullansekainen hiekka.	30.5.03

N:o	Kuvaus	Pvä
Y916	Värjäytynyt pohjahiekka.	30.5.03
Y917	Värjäytynyt savi.	30.5.03
Y918	Värjäytynyt hiekka, Ku919 täyttömaa.	6.6.03
Ku919	Oja, täyttynyt Y918.	6.6.03
Y920:1-4	Värjäytynyt hiekka	6.6.03
R920:5	Paalunsija.	6.6.03
R921	Palanut hiekka, liittyy R914.	6.6.03
R922	Kiveys (ladottu Ku949, liittyy Y923).	6.6.03
Y923	Savensekainen hiekka, Ku949 täyttömaa, liittyy R922.	6.6.03
R924	Kiveys (=R834), liittyy Y928.	6.6.03
Y925	Palanut hiekkansekainen savi.	6.6.03
Y926	Värjäytynyt hiekka. (Kivelle kaivetun kuopan täyttömaa.)	6.6.03
Y927	Noen- ja hiilensekainen hiekka.	6.6.03
Y928	Hiekkansekainen sekoittunut savi, liittyy R924.	9.6.03
Y929	Puurakenne (tynnyri?). Täyttynyt Y930, Y931, Y933, liittyy Ku934.	17.06.03
Y930	Savensekainen hiekka, liittyy R929.	17.06.03
Y931	Värjäytynyt savi, liittyy R929.	17.06.03
Y932	Hiekkansekainen savi.	18.6.03
Y933	Nokinen savi, liittyy r929.	23.6.03
Ku934	Kuoppa, liittyy R929.	23.6.03
R935	Kiveys.	25.6.03

N:o	Kuvaus	Pvä
R936	Kiveys.	25.6.03
R937	Kiveys.	25.6.03
Y938	Sekoittunut savi.	25.6.03
Y939	Hiekansekainen savi.	25.6.03
Y940	Hiekansekainen savi.	25.6.03
Y941	Pohjasavi	26.6.03
Y942	Paalunsija.	26.6.03
Y943	Nokinen hiekansekainen savi.	27.6.03
R944	Kivirakenne	27.6.03
R945	Maatunut orgaaninen aines, puurakenne?.	27.6.03
R946	Puurakenne (A9 laajennus).	27.6.03
Y947	Nokinen hiekansekainen savi.	27.6.03
Y948	Hiililäikkä (A9 laajennus).	27.6.03
Ku949	Kuoppa, täyttynyt R922 ja Y923.	2.2.04
Y950	Pohjahiekka.	2.2.04

Alue 10

N:o	Kuvaus	Pvä
Y1001	Pintamulta.	22.5.03
Y1002	Savi. (1900-l)	22.5.03
R1003	Kivirakenne, uuninperustus. (1800-1900-l alku)	22.5.03

N:o	Kuvaus	Pvä
Y1004	Savikerros. (keskiaika-1800-l)	22.5.03
Ku1005	Kuoppa, täytynyt Y1001:llä. (1800-1900-l)	22.5.03
Y1006	Savikerros. (1800-1900-l)	22.5.03
Y1007	Savikerros. (keskiaika-1900-l)	22.5.03
Y1008	Savi, puhdas pohjamaa.	22.5.03
Y1009	Moreeni, puhdas pohjamaa.	26.5.03
Y1010	Hiekka. (keskiaika-1900-l)	26.5.03
Y1011	Savensekainen hiekka. (1700-1800-l)	26.5.03
Y1012	Karkea hiekka.	26.5.03
Y1013	Mullan- ja savensekainen hiekka. (1700-1800-l)	26.5.03
Y1014	Mullan- ja hiekkansekainen savi. (1700-1800-l)	27.5.03
Y1015	Palanut hiekka. (1700-1800-l)	27.5.03
Y1016	Mullansekainen hiekka. (keskiaika-1700-l)	27.5.03
Y1017	Kivirakenne. (1700-l tai vanhempi)	28.5.03
Y1018	Savinssi. (1700-1800-l)	3.6.03
Y1019	Savikerros. (keskiaika-1700-l)	5.6.03
Y1020	Mullan- ja savensekainen hiekka, lattiataso. (1400-1600-l)	5.6.03
Y1021	Mullan- ja savensekainen hiekka, Ku1022 täyttömaa. (keskiaika)	5.6.03
Ku1022	Kuoppa, täytynyt Y1021:llä. (keskiaika)	5.6.03
Y1023	Mullan- ja savensekainen hiekka. (keskiaika)	5.6.03
Y1024	Mullan- ja savensekainen hiekka, kuopan Ku1025 täyttömaa. (keskiaika)	11.6.03

N:o	Kuvaus	Pvä
Ku1025	Kuoppa, täyttynyt Y1024:llä. Hauta 1:n kuoppa. (keskiaika)	11.6.03
Y1026	Mullan- ja savensekainen hiekka, kuopan Ku1027 täyttömaa. (keskiaika)	11.6.03
Ku1027	Kuoppa, täyttynyt Y1026:lla. Hauta 2(?):n kuoppa. (keskiaika)	11.6.03
R1028	Kivirakenne, uuninperustus. (1700-l loppu-1800-l)	6.6.03
Y1029	Mullansekainen hiekka, R1028:n pohjustus. (1700-l loppu – 1800-l)	26.6.03
Y1030	Savikerros. (1800-1900-l)	17.6.03
Y1031	Kivi- ja multakerros, kuopan Ku1032 täyttömaa. (keskiaika)	11.6.03
Ku1032	Kuoppa, täyttynyt 1031:llä. Hauta 3(?):n kuoppa. (keskiaika)	11.6.03
Y1033	Mullan- ja savensekainen hiekka, kuopan Ku1034 täyttömaa. (keskiaika)	11.6.03
Ku1034	Kuoppa, täyttynyt Y1033:lla. Hauta 4:n kuoppa. (keskiaika)	11.6.03
Y1035	-	
Ku1036	-	
Y1037	Sora, kuopan Ku1038:n täyttömaa. (keskiaika)	11.6.03
Ku1038	Kuoppa, täyttynyt Y1037:llä. Hauta 6:n kuoppa. (keskiaika)	11.6.03
Y1039	-	
Y1040	-	
Y1041	Palanut hiekka. (keskiaika)	16.6.03
Ku1042	Kuoppa. Täyttynyt Y1062:lla. (keskiaika)	17.6.03
Y1043	Siltti. puhdas pohjamaa.	17.6.03
Y1044	Hiilen ja palaneen saven sekainen hiekka. (keskiaika)	17.6.03
Y1045	Hiekka, kuopan Ku1046 täyttömaa. (keskiaika-1900-l)	24.6.03

N:o	Kuvaus	Pvä
Ku1046	Kuoppa, täyttynyt Y1045:llä. (keskiaika-1900-l)	24.6.03
Y1047	Hiililäikkä, kuopan Ku1048 täyttömaa. (keskiaika)	26.6.03
Ku1048	Kuoppa, täyttynyt Y1047:llä. (keskiaika)	27.6.03
Y1049	Nokinen hiekka, kuopan Ku1050 täyttömaa. (keskiaika)	25.6.03
Ku1050	Kuoppa, täyttynyt Y1049:llä. (keskiaika)	25.6.03
Y1051	Nokinen hiekka, kuopan Ku1052 täyttömaa. (keskiaika)	25.6.03
Ku1052	Kuoppa, täyttynyt Y1051:llä. (keskiaika)	25.6.03
R1053	Paalunsija. (1700-l loppu – 1800-l)	26.6.03
Y1054	Hiekka. Liittyy paalunsijaan R1053. (1700-l loppu – 1800-l)	26.6.03
Y1055	Paalunsija. (keskiaika)	26.6.03
Y1056	Hiekka. Liittyy paalunsijaan R1055. (keskiaika)	26.6.03
Y1057	Hiekka, ojan Ku1058 täyttömaa. (keskiaika)	26.6.03
Ku1058	Oja, täyttynyt Y1057:llä. (keskiaika)	26.6.03
Y1059	Saastunut hiekka. (1900-l)	10.2.05
Y1060	Hiekka. (keskiaika)	10.2.04
Y1061	Hiekka. (keskiaika)	10.2.04
Y1062	Hiilensekainen hiekka, kuopan Ku1042 täyttömaa. (keskiaika)	10.2.04

Alue 11

N:o	Kuvaus	Pvä
Y1101	Pintamulta.	26.5.03
Y1102	Savi.	26.5.03

Y1103	Savensekainen hiesu.	26.5.03
K1104	Kivirakenne, uuninperustus.	26.5.03

Alue 12

N:o	Kuvaus	Pvä
Y1201	Pintamulta.	24.6.03
Y1202	Multa.	24.6.03
Y1203	Mullansekainen hiekka, kuopan Ku1204 täyttömaa.	24.6.03
Ku1204	Kuoppa, täyttynyt Y1203:lla. Hauta?	24.6.03
Y1205	Mullansekainen hiekka, kuopan Ku1206 täyttömaa.	24.6.03
Ku1206	Kuoppa, täyttynyt Y1205:llä. Hauta?	24.6.03
Y1207	Moreeni, puhdas pohjamaa.	24.6.03
Y1208	Karkea hiekka. Puhdas pohjamaa?	24.6.03
Y1209	Hieno hiekka. Puhdas pohjamaa?	24.6.03
Y1210	Mullansekainen hiekka, kuopan Ku1210 täyttö.	24.6.03
Ku1211	Kuoppa, täyttynyt Y1210:lla. Hauta??	24.6.03
Y1212	Multa- ja savi. Moderni viemärikaivanto.	24.6.03

Alue 13

N:o	Kuvaus	Pvä
Y1301	Pintamulta.	24.6.03
Y1302	Moreeni, puhdas pohjamaa.	24.6.03
Y1303	Siltti, puhdas pohjamaa.	24.6.03

Y1304	Hiekka. Kuopan (?) Ku1305 täyttömaa.	24.6.03
Ku1305	Kuoppa? Täyttynyt Y1304:llä.	24.6.03
Y1306	Sekoittunut täytemaa, moderni viemärikaivanto.	24.6.03
R1307	Kivirakenne, uuninperustus.	24.6.03
Y1308	Savi, puhdas pohjamaa.	24.6.03

Alue 14

N:o	Kuvaus	Pvä
Y1401	Pintamulta.	25.6.03
Y1402	Savikerros, sama kuin Y1102.	25.6.03
Y1403	Sekoittunut savi, moderni viemärikaivanto..	25.6.03
Y1404	Savi, puhdas pohjamaa.	25.6.03

Alue 15

N:o	Kuvaus	Pvä
Y1501	Pintamulta.	25.6.03
R1502	Kiviladelma; uunin- tai rakennuksen perustusta.	25.6.03
Y1503	Hiesu.	25.6.03
Y1504	Multa- ja savikerros, moderni viemärikaivanto.	25.6.03